

Maliwanag na sinasabi sa atin ng Ebanghelyo na sa kabila ng pagpapahayag ni Jesus ng pagdating ng Paghahari ng Diyos sa kanyang maliit na bansa, binigyang-pansin din niya ang paghubog sa mga “apostol” o mga isinugo niya upang palaganapin ang mensahe sa buong daigdig dahil sila ang pundasyon ng kanyang Iglesya.

Ano ang nangyari mula sa mga apostol hanggang sa atin? Mangangailangan tayo ng maraming libro para maisalaysay ang buhay ng ating mga kapatid sa pananampalataya sa loob ng dalawampung dantaong pagpapatuloy ng Iglesyang itinatag ni Kristo. Huwag tayong magtaka na walang sigla ang maraming Kristiyano: ito ang kalagayan ng tao. Ang mga karanasan at mga gawa ng mga tunay na sumasampalataya, ang mga apostol at mga martir, ang talagang mahalaga sa atin. Ang *Mga Gawa ng mga Apostol* ang unang aklat na nagsasabi sa atin tungkol dito. Sinulat ito mismo ng ebanghelistang si Lucas. Dito sinasabi sa atin ni Lucas ang tungkol sa mga unang yugto ng Iglesya sa mga taong kasunod ng muling pagkabuhay ni Kristo.

Interesado rin tayo sa aklat ng Mga Gawa sa isa pang dahilan: sa kasalukuyang mga taon, nasasaksihan natin ang pagbagsak ng maraming istrukturang dahilan ng pagiging malaking-malaking institusyon ng Iglesya. At may kutob tayo na muli lamang magkakaroon-sigla ang napakalaking katawang ito sa pamamagitan ng pagyabong at pagdami ng mga tunay na pamayanang Kristiyano. Itinuturo mismo sa atin ng aklat ng Mga Gawa kung paanong lumitaw ang mga unang komunidad sa pamamagitan ng paggawa ng mga apostol at pagkilos ng Espiritu Santo.

Hindi nasaksihan ni Lucas ang simula dahil pagano pa siya noon at nakatira sa labas ng Palestina sa Antiokiya. Ngunit nang maging Kristiyano siya, sumama siya kay Pablo sa mga misyon nito mula sa taong 50. Kayat parang may dalawang bahagi ang aklat ng Mga Gawa. Sa unang bahagi, mga kabanata 1-15, tinipon ni Lucas ang lahat ng puwede niyang malaman tungkol sa unang dalawampung taon ng Iglesya. Sa ikalawang bahagi naman, mga kabanata 15-28, iniwan niya sa atin, higit sa lahat, ang ulat tungkol sa nakita niyang ginagawa ng kanyang gurong si Pablo. Nagtatapos ang aklat sa taong 62.

Iniakyat sa langit si Jesus

1 • ¹ Sa unang aklat, Teofilo, tinalakay ko ang lahat ng ginawa at itinuro ni Jesus mula sa simula ² hanggang sa araw na iniakyat siya. Ngunit sa pamamagitan ng Espiritu Santo, tinagubilinan niya ang mga apostol na kanyang pinili.

³ Pinatunayan niya sa maraming pagkakataon na siya ay buhay matapos siyang maghirap. Napakita siya sa kanila sa loob ng apatnapung araw at nagturo siya sa kanila ng tungkol sa Kaharian ng Diyos. ⁴ Minsang salu-salo sila, inutusan niya sila: “Huwag kayong umalis sa Jerusalem, hintayin ninyo ang pangako ng aking Ama. Ito ang tinutukoy ko nang sabihin ko sa inyo: ⁵ nagbinyag sa tubig si Juan, pero sa loob lamang ng ilang araw ay bibinyagan kayo sa Espiritu Santo.”

⁶ Nang minsang magkakasama sila, itinanong nila sa kanya: “Panginoon, sa oras na ito mo ba itatayong muli ang Kaharian ng Israel?” ⁷ Sumagot siya:

• **1.1** Si Lucas ang sumulat ng Mga Gawa. At inihahandog niya ang librong ito kay Teofilo na siya rin niyang pinaghandugan ng kanyang Ebanghelyo (Lc 1:1).

Sa unang pahinang ito, hindi na si Jesus na naglakad kasama ng kanyang mga apostol sa Palestina ang nagsasalita kundi si Jesus na Muling Nabuhay. Siya pa rin siyempre iyon. Pero ganap nang nalampasan ni Jesus ang mga pinto ng kamatayan at nakikibahagi sa Luwalhati ng Ama. Subalit gusto niyang magpakita sa Kanyang mga alagad sa loob ng ilang araw at ibigay sa kanila ang kanyang mga huling tagubilin.

Natupad na ang misyon ni Jesus sa piling ng mga tao, at dumating na ang panahon ng Espiritu. Isusugo ni Jesus ang kanyang Espiritu sa mga sumasampalataya upang maipagpatuloy nila ang pagpapahayag ng Mabuting Balita sa daigdig. Ang pagtatatag ng Iglesya ang siyang unang gawain ng mga apostol. Ang kamatayan ang pumigil kay Jesus sa pagtatatag ng Iglesyang ito; at sa kanyang pagkamatay, inihabilin niya ang malaking proyektong ito sa mga kamay ng kanyang Ama.

Hindi na ngayon nakikita si Jesus sa ating piling, at ito’y sa ating kapakinabangan din (Jn 16:17), sapagkat kailangan nating akuin ang ating mga responsabilidad. Subalit nadiskubre ng pamayanang Kristiyano, nang may pagkabigla sa simula at pagkatapos ay may galak, na ang Espiritu ng Diyos, ang Espiritu ni Jesus, ay kumikilos sa kanilang piling.

“Hindi para sa inyo ang malaman ang mga panahon o araw na itinakda ng Ama sa sarili niyang kapangyarihan. ⁸ Ngunit palalakasin kayo sa pagdating sa inyo ng Espiritu Santo, at kayo ang magiging mga saksi ko sa Jerusalem, sa buong Judea, pati sa Samaria, at hanggang sa dulo ng daigdig.”

⁹ Pagkasabi niya nito, iniakyat siya hanggang nakatingin sila, hanggang ikubli siya ng ulap at mawala sa kanilang paningin.

¹⁰ Nakatitig pa sila sa langit nang may tumayong dalawang lalaking nakaputi sa tabi nila at nagsabi: ¹¹ “Mga taga-Galilea, bakit kayo nakatingala sa langit? Itong Jesus na kinuha sa inyo at iniakyat sa langit ay babalik din sa inyo, kung paano ninyo siya nakitang pumunta sa langit.”

Hinihintay ng mga alagad ang Espiritu Santo

• ¹² Bumalik sila sa Jerusalem mula sa tinatawag na Bundok ng mga Olibo, na mga labinlimang minuto ang layo.

Sa oras na ito mo ba itatayong muli ang Kaharian ng Israel? Ipinagkakamali pa rin ng mga apostol ang kaharian ng Panginoong Diyos sa pagpapalaya sa Israel na kanyang bayang banal. Ang totoo’y higit na mas malawak ang layunin ng Diyos. Babaguhin ng Ebanghelyo ang kasaysayan ng sangkatauhan at bawat tao, pati mga kultura. At ang Ama lamang ang nakaalam ng mga takdang panahon at mga kahihinatnan ng kasaysayang ito, na siyang higit na pinagka-kaabalahan ng mga tao sa ngayon.

Iniakyat siya. Ganito ang paraang ginusto ni Jesus para iwan sila ayon sa kultura ng panahong iyon. Sapagkat iniisip ng mga tao noon na ang Langit ay nasa itaas ng lupa. Ngunit alam nating wala sa itaas ni sa ibaba ang Langit at wala saanman sa buong sanlibutan. Nasa sentro-espirituwal na iyon si Jesus – si Jesus nga mismo ang sentro-espirituwal, at nagmula rito ang kasaysayan ng mundo.

• **12.** Naintindihan ng mga apostol ang mga paunawa ni Jesus. Hindi nila masisimulan ang misyon na ganoong kahirap na ipinagkatiwala niya sa kanila hangga’t hindi pa natatanggap ang Espiritu Santo. At dahil nagawa na nila ang lahat ng dapat nilang gawin bilang paghahanda sa kanilang misyong ito, inilalagay nila ang kanilang mga sarili sa kamay ng Diyos. Kaya dapat nilang matanggap ang panahong kanyang itinakda: ang Espiritu ay kaloob ng Diyos na hindi sapilitang mahihingi ninuman.

¹³Pagdating nila sa lunsod, pumanhik sila sa silid sa itaas ng bahay na kanilang tinutuluyan. Sila sina Pedro at Juan, Jaime at Andres, Felipe at Tomas, Bartolome at Mateo, Jaimeng anak ni Alfeo, Simong Makabayan, at Judas na anak ni Jacobo.

¹⁴Nagkakaisa sila ng diwa at patuloy na nananalangin, kasama ang ilang babae, pati si Mariang ina ni Jesus, at ang kanyang mga kapatid.

Napili si Matias

- ¹⁵Nang panahong iyon, tumindig si Pedro at nagsalita sa mga kapatid – mga sandaa't dalawampu sila. Sinabi niya: ¹⁶“Mga kapatid, kailangang matupad ang Kasulatan tungkol kay Judas. Sinabi nga ng Espiritu Santo sa pamamagitan ni David ang tungkol sa kanya na siyang naghatid sa mga dumakip kay Jesus. ¹⁷Dati'y isa siya sa amin at kasama naming tinawag sa paglilingkod.

¹⁸(Gaya ng alam ninyo, ibinili niya ng lupa ang bayad sa pagkakasala. Dito siya bumagsak na una ang ulo, pumutok ang kanyang tiyan at lumuwa ang mga bituka.

Pansinin na naroon din si Maria pati ang mga “kapatid ni Jesus” na mabagal maniwala sa Kanya ngunit ngayo'y ginagamit ang kanilang pagiging mga kamag-anak niya't mga kababayang taga-Nazaret.

Mahalagang papel ang ginampanan ni Mariang ina ni Jesus noong mga araw na iyon. Noon sinikap ng mga apostol na sama-samang pagnilayan ang lahat nilang nakita at natutuhan kay Jesus upang linawin ang mensaheng dapat nilang ibigay sa daigdig. Tinulungan sila ni Maria na siyang kaisa-isang saksi sa Pagbabalita ng Anghel Gabriel at pansariling buhay ni Jesus upang maunawaan nila ang misteryo ng kanyang pagka-Diyos.

- 15. Siyam na araw ang lumipas mula sa Pagakyat sa langit ni Jesus hanggang Pentekostes. Dito galing ang kaugalian ng pagdarasal sa loob ng siyam na araw na tinatawag na nobena. Ang siyam na araw na paghahanda para sa Pentekostes ang pinakama-halagang nobena, sapagkat dito natin hinihingi ang Espiritu Santo.

May lider ang komunidad at ito si Pedro. At nabubuo sila sa paligid ng grupo ng Labindalawang pinili at tinuruan ni Jesus.

¹⁹Nabalitaan iyon ng lahat ng nasa Jerusalem, at tinawag nilang Akeldama ang lugar na iyon sa kanilang wika, na ibig sabihi'y, “Bukid ng Dugo.”)

²⁰Nasusulat sa Aklat ng mga Salmo: *Wasakin ang kanyang tirahan nang di na matirhan ninuman.* Ngunit sinasabi rin namang: *Ibigay sa iba ang kanyang tungkulin.* ²¹Kaya kailangang pumili tayo ng isang lalaki sa mga kasama natin sa buong panahong gumawa ang Panginoong Jesus sa piling natin, ²²mula sa pagbibinyag ni Juan hanggang sa araw na iakyat siya. Isa sa kanila ang dapat maging saksing kasama natin sa kanyang Muling Pagkabuhay.”

²³Dalawa ang iminungkahi nila: si Jose na tinatawag na Barsabas na may palayaw na Justo, at si Matias.

²⁴Nanalangin sila: “Panginoon, alam mo ang puso ng bawat isa. Ipakita mo sa amin kung sino sa dalawang ito ang iyong hinirang ²⁵maging apostol na gaganap sa tungkuling tinalikuran ni Judas patungo sa dapat niyang kalagyan.”

²⁶At nagpalabunutan sila, at si Matias

Pansinin ang kailangan sa kahalili ni Judas para maging apostol. Una, dapat siyang saksi sa Muling Pagkabuhay ni Jesus upang sa piling ng mga tao'y maging saksi naman siya sa misteryo ng kamatayan at muling pagkabuhay na isinasagawa sa atin ng Diyos. Sa gitna ng unang komunidad, ang mga apostol ang mga tunay na saksi ni Jesus, at sila ang magbibigay interpretasyon sa kahulugan ng kanyang buhay.

Mula sa pagkakataong ito, hindi na magiging sapat basta na lamang sumampalataya kay Kristo sa kanyang sariling paraan para masabing Kristiyano; kailangang magiging kanya ang pananampalataya ng mga apostol at kanilang mga kahalili.

Pansinin din kung paanong nabubuo ang pasya sa kapangyarihan ni Pedro, sa pananagutan ng buong komunidad at sa pagpapalabunutang ito na pagbibigay-daan sa pagkilos ng Espiritu Santo. Ang paraang ito ng pagkilos ay isang huwaran para sa Iglesia sa habampanahon. Hindi basta na lamang naipapataw ng mga kahalili ng mga apostol at mga pinuno ng mga komunidad ang kanilang kapangyarihan mula sa itaas nang walang pagsang-ayon ang Iglesia. At hindi rin naman makapipili ang komunidad ng mga lider nito nang walang pagsang-ayon ng mga kahalili ng mga apostol sa Iglesia.

ang napili at isinama siya sa labing-isang apostol.

Ang pagdating ng Espiritu Santo

2 • ¹Nang sumapit ang Araw ng Pentekostes, magkakasama ang mga apostol sa iisang lugar. ²Biglang-biglang may narinig na isang malakas na ugong mula sa langit na parang malakas na hangin at pinuno niyon ang buong kabahayang kinaroroonan nila. ³May nakitang parang dilang-apoy na naghiwahiwalay at tumigil sa bawat isa. ⁴Napuspos silang lahat sa Espiritu Santo at nagsimulang magsalita sa ibang mga wika ayon sa ipinagkaloob ng Espiritu na salitain ng bawat isa.

⁵Maraming relihiyosong Judio ang nasa Jerusalem noon, at galing pa sa iba't ibang bansa. ⁶Nang marinig nila ang ingay na iyon, nagkalipumpun sila at nagtaka dahil nakilala ng bawat isa ang sarili

niyang wika sa mga sinasabi. ⁷Namangha sila at nagtaka, at kanilang sinabi:

“Di bakit mga Galileo ang lahat ng nagsasalita? ⁸Paano sila naririnig ng bawat isa sa atin sa mga katutubo nating wika? ⁹Dito’y may mga taga-Partia, mga taga-Media, mga taga-Elam, mga naninirahan sa Mesopotamia, Judea, Capadocia, Ponto at Asia. ¹⁰Ang iba sa ati’y galing pa sa Frigia, Panfilia at Ehipto, at sa mga rehiyon ng Libya na sakop ng Cirene; may mga bisitang galing sa Roma, mga Judio o kumbertido sa Judaismo; ¹¹may mga taga-Creta at Arabia. Pero naririnig nating lahat sila sa kanya-kanyang wika natin na ipinahahayag ang mga dakilang gawa ng Diyos.” ¹²Nagtaka sila at di makapaniwala, at nagtanungan: “Ano ang ibig sabihin nito?” ¹³Pero nagtawa naman ang iba at sinabing: “Nasobrahan lamang sila ng bagong alak.”

• **2.1** Ang *Pentekostes* na ibig sabihi’y “limampung araw” ang ikalimampu pagkatapos ng Paskuwa, ang isa sa pinakaimportanteng piyesta ng mga Judio. Kaya marami sa mga Judiong nakatira sa ibang bansa ang nagbalik-bayan at nasa Jerusalem noon bilang mga manlalakbay.

Naganap sa araw ding iyon ang *binyag sa apoy* na ipinahayag ni Juan (Lc 3:16). Isinugo ng Diyos ang Espiritu ng Kanyang Anak at isinilang kasabay nito ang Iglesya. Dahil ang Iglesya ay hindi institusyong itinayo ng tao o gawa ng isang grupo ng mga sumasampalata; galing ito sa pagkukusa ng Diyos. At nais Niyang masaksihan ng mga kinatawan ng lahat ng bansa ang pangyayaring ito.

Tanda ng pagdating ng Espiritu Santo ang *malakas na hangin*. Sa wikang Hebreo, iisang salita lamang ang ginagamit para sa *espiritu*, *hininga* o *hangin*. Sa pagtutulak ng Espiritu nagsimulang magsalita si Pedro (tingnan Jn 15:26 at 16:13). Alam na ngayon ng mga apostol kung ano ang masasabi nila, kaya may lakas silang nakapagsasalita.

Bukod-tangi ang pangyayari ng Pentekostes tulad ng Muling Pagkabuhay. Ngunit nanatili pa rin ito bilang modelo ng iba pang pagkilos ng Espiritu sa kasaysayan. Sa isang dako, patuloy pa ring nagpapalitaw ang Espiritu ng mga kilusang apostoliko, na siyang nagiging bagong dugo ng Iglesyang patuloy na tumatanda at patuloy rin namang nagkakaroon ng bagong buhay.

Dumating ang Espiritu para sa Iglesya. Dumating din ito para patatagin o pagtibayin ang mga sumasampalata. Nagpapatuloy ang binyag sa apoy na tinanggap ng mga apostol sa kumpil na tinatangap natin (tingnan ang komentaryo sa 8:9).

Nakilala ng bawat isa ang sarili niyang wika sa mga sinasabi. Kaiba ito sa nangyari noong araw sa Tore ng Babel, nang hindi na naintindihan ng mga taong rebelde sa Diyos ang lengguwahe ng isa’t isa. Mauunawaan natin ngayon dito na pinagbubuklod ng Ebanghelyo ang sangkatauhang laging nahahati sa mga grupo, mga pangkat o mga partido na di nagsasalita ng parehong lengguwahe dahil bawat isa’y lengguwahe ng sarili niyang mga pangarap, takot o interes ang kanyang sinasalita.

Sa pangyayaring hatid ng Pentekostes, napatunayan natin sa kauna-unahang pagkakataon ang “kaloob ng pagsasalita sa iba’t ibang wika.” Isa ito sa mga kaloob na ibinibigay ng Espiritu para patotohanan ang kanyang presensya. Nagsalita siyempre si Pedro sa wika ng mga Judio at naunawaan siya ng karamihan sa mga naroon na nakauunawa rin nito. Ngunit kasabay binigyan ng kaloob na mangusap sa iba’t ibang wika ang mga Kristiyanong nakapaligid kay Pedro at nagsimula silang magpuri sa Diyos. Nakilala ang mga wikang ito ng mga Judiong galing sa maraming bansa kayat nagtaka sila sa pagkarinig sa mga mananam-palatayang “Galileo.”

Alam natin na isang pagpapatunay ng presensya ng Espiritu *ang kaloob na pagsasalita sa iba’t ibang wika*. Naririto ang inspirasyon at pagtutulak na purihin ang Diyos sa mga salita ng isang buhay na lengguwahe, pero hindi ito naiintindihan ng nagsasalita. Nakadarama siya ng lubos na kaligayahan sa pagkakatang ginagamit siya ng Diyos bilang kasangkapan at nararamdaman niya mismo na dapat na ipaubaya nang buong-buo ang sarili sa pagkilos ng Espiritu (tingnan 1 Cor 12 at 14).

Unang pagpapatotoo kay Jesus

• ¹⁴ Kaya tumayo si Pedro kasama ng Labing-isa, nagsalita nang malakas at sinabi:

“Mga taga-Judea, at lahat kayong nasa Jerusalem ngayon, unawain ninyo ang nangyayari at pakinggan ang aking sasabihin. ¹⁵ Hindi lasing ang mga taong ito, gaya ng inyong iniisip; aalas nuwebe pa lamang ng umaga. ¹⁶ Pero nagkatotoo nga ang ipinahayag ni Propeta Joel:

¹⁷ *Sa mga huling araw, sabi ng Diyos, ibubuhos ko sa lahat ng tao ang aking Espiritu. Magsasalita sa Espiritu ang inyong mga anak na lalaki at babae. Makakakita ng mga pangitain ang mga binata, at mangangarap ng mga panaginip ang matatandang lalaki.*

¹⁸ *Sa mga araw na iyon, ibubuhos ko ang aking Espiritu maging sa aking mga alipin, lalaki man at babae, at magiging*

propeta sila. ¹⁹ Magpapakita ako ng mga kababalaghan sa langit sa itaas at ng mga tanda sa lupa sa ibaba.

²⁰ *Magiging kadiliman ang araw at dugo ang buwan bago magbukanliwayway ang dakilang araw ng Panginoon.*

²¹ *Ngunit maliligtas ang sinumang tatawag sa ngalan ng Panginoon.*

²² *Mga Israelita, pakinggan ninyo ang sasabihin ko!*

Ipinadala ng Diyos si Jesus na taga-Nazaret na pinatutunayan ng mga himala, kababalaghan at tanda na ginawa ng Diyos sa pamamagitan niya sa piling ninyo tulad ng alam na ninyo. ²³ Pinapahirapan at ipinapatay nga ninyo siya sa mga pagano at ito’y nangyari sa takdang pasya ng Diyos na alam na ang lahat ng ito sa mula’t mula pa. ²⁴ Ngunit binuhay siyang muli ng Diyos at pinalaya sa mga gapos ng kamatayan sapagkat hindi ito

• 14. Ito ang unang pagpapahayag ng Muling Pagkabuhay ni Jesus.

Ipinahayag ni Pedro si Jesus mula sa mga tandang kabibigay lamang ng Diyos; ang pagkilos ng Diyos, ang ingay sa paligid ng bahay at ang extraordinaryong ginagawa ng mga sumasampalataya. Kaya pinag-uugnay ni Pedro ang mga nakikita at nasasaksihang pangyayaring ito sa iba pang bagay na hindi nakikita ng tao at kanyang pinagtitibay: Muling Nabuhay si Jesus at ibinibigay niya ngayon ang Espiritu.

Ibubuhos ko sa lahat ng tao ang aking Espiritu (17). Bago dumating si Jesus, sa mga propeta lamang ipinagkakaloob ang Espiritu. Subalit ayon sa ipinahayag ni Joel (3:1) ang buong sambayanan ni Kristo ang tumatanggap ngayon ng Espiritu mula kay Kristo.

Magiging kadiliman ang araw (20). Ang kaloob na ito ng Diyos ang tanda ng pagdating ng isang “Paghuhukom” o kakaibang krisis kung saan tanging ang mga sumasampalataya lamang ang maliligtas (maaaring mangyari ang ganitong mga krisis sa buong kasaysayan).

Ipinadala ng Diyos si Jesus na taga-Nazaret (22). Pinawalang-sala ni Pedro ang ngalan ni Jesus na hinatulang mamatay ilang linggo pa lamang ang nakararaan. Itinuring siya ng marami bilang propeta, ngunit sawing propeta. Subalit ang pinakaimportante ngayon ay hindi ang isulat ang kanyang mga salita kundi siya mismo ang ipahayag. At ipinahayag na ngayon ni Pedro na ipinagkaloob sa Kanya ng Diyos ang isang bagay na di kapani-paniwala na. Muling mabubuhay si Jesus. Kay Jesus nagkakatotoo ang mga pangako sa Banal na Kasaysayan (15-31); na sa

pamamagitan niya, ngayo’y nakaabot sa lahat ng tao (32-39).

Ang Jesus na ito na ipinako ninyo (36). Napakabigat na pahayag nito. Tinutuligsa ni Pedro ang kasalanan ng bayang nagpabaya kay Jesus, ang krimen ng mga pinunong pumatay sa Kanya sa pagkasangkapan sa katarungan. Maaaring maparantangan si Pedro ng pakikialam sa pulitika dahil binubuo ng mga aral ni Jesus ang isang landas ng pagkilos na walang-karahasan, na bagong-bago sa kasaysayan at hindi mapaniwalaan ng kanyang mga kababayan. Nililigalig ng daang ito ang lahat ng nagpapahalaga sa karahasan at paghihiganti para malampasan ang krisis, ang marami sa mga nasa pulitika. At parang ilusyon lamang ito sa mga hindi nakakakita na ang mga bagong tao lamang ang makagagawa ng bagong mundo.

Ano ang gagawin namin?... Magsisi kayo. Nang panahong iyon, ang magsisi at magbalik-loob ay nangangahulugan ng pakikibahagi sa buhay ng Iglesyang babagong simula na nagpakita sa bayan sa daan ng kaligtasang itinuro ni Jesus. Hindi lumalabas na isang bagong relihiyong salungat sa Judaismo ang Iglesya, kundi isang sentro ng mas makabuluhang buhay.

Iligtas ang inyong sarili sa masamang lahing ito (41). Dahil iwinala ng buong salinlahing iyon ang kaisa-isang pagkakataong ibinibigay sa kanila ng Diyos. Sapagkat inanyayahan sila ng Diyos na gawin ang pinakamahalagang hakbang sa Banal na Kasaysayan: mapagtatagumpayan ng bayang nagsasabuhay sa Ebanghelyo kahit na ang opresyon ng mga Romano. At kasabay nito, madidiskubre rin nila kay Jesus ang

maaaring makapangyari sa kanya. ²⁵ Si-nabi nga ni David:

Nakita kong lagi sa aking harap ang Panginoon. Nasa kanan ko siya upang ako'y di maligalig. ²⁶ Kayat nagalak ang aking puso at humiyaw sa tuwa ang aking dila; at pati katawan ko'y hihimlay sa pag-asa ²⁷ na hindi mo ako pabayaan sa Lugar ng Mga Patay at hindi ipahihintulot na dumanas ng pagkabulok ang iyong Banal. ²⁸ Itinuro mo sa akin ang mga daan ng buhay, pupuspusin mo ako ng tuwa sa iyong harapan.

²⁹ Mga kapatid, hindi mapag-aalinlanganang patay na at inilibing ang patriyarkang si David; naririto sa atin ang kanyang libingan hanggang ngayon. ³⁰ Ngunit isa siyang propeta at alam niyang nanga-ko ang Diyos sa kanya na isa sa kanyang inapo ang luluklok sa kanyang trono. ³¹ Kaya nakita niya at nangusap siya tungkol sa Muling Pagkabuhay ng Mesiyas: *hindi siya pinabayaan sa lugar ng mga patay, at hindi dumanas ng pagkabulok ang kanyang katawan.*

³² Si Jesus ang Mesiyas na ito at saksi kaming lahat na binuhay siyang muli ng Diyos. ³³ Matapos siyang itaas ng kanang kamay ng Diyos, tinanggap niya sa Ama ang ipinangakong Espiritu Santo. At kabubuhos lamang niya nito ngayon gaya ng nakikita ninyo at naririnig.

³⁴ Hindi nga rin umakyat sa langit si

David, pero siya mismo ang nagsabing: *Sinabi ng Panginoon sa aking Panginoon: Maupo ka sa aking kanan ³⁵ hanggang ang mga kaaway mo ay magawa kong patungan ng iyong mga paa.*

³⁶ Dahil dito, alaming mabuti ng buong Israel na ginawa ng Diyos na Panginoon at Kristo ang Jesus na ito na ipinako ninyo.”

³⁷ Nang marinig ito ng mga naroon, lubhang nabagabag ang kanilang kalooban, at sinabi nila kay Pedro at sa ibang mga apostol: “Ano ang gagawin namin, mga kapatid?” ³⁸ Sumagot si Pedro: “Magsisi kayo, at pabinyag ang bawat isa sa Ngalan ni Jesucristo upang mapatawad ang inyong mga kasalanan, at tatanggapin ninyo ang kaloob na Espiritu Santo. ³⁹ Sapagkat para sa inyo at sa inyong mga anak ang pangako, at sa lahat ng nasa malayo na tatawagin din ng Panginoon nating Diyos.”

⁴⁰ Nagpatuloy siyang magbigay-patoot sa iba pang pananalita at hiniling sa kanila: “Iligtas ninyo ang inyong sarili sa masamang lahing ito.” ⁴¹ Kaya bininyagan ang mga tumanggap sa sinabi ni Pedro. Mga tatlong libo ang nadagdag sa kanilang bilang nang araw na iyon.

Ang unang komunidad

• ⁴² Nanatili silang matapat sa aral ng mga apostol, sa pagsasamahan, sa paghahati ng tinapay, at sa pananalangin.

⁴³ Naghari ang pitagan sa lahat ng tao;

pag-ibig ng Diyos Ama, na ipinahiwatig na ng buong Biblia.

Mga tatlong libong tao ang nadagdag sa kanilang bilang. Kilala na nila si Jesus pero hindi pa nila naitatalaga ang kanilang sarili sa Kanya. Pinagpabagong-buhay sila ng pinagsanib na gawa ng Espiritu Santo at ng mga apostol sa pagpapahayag ng kanilang pananampalataya. Hindi masasabi ng isang Iglesyang hindi kakikitaan ng mga tanda ng paggawa ng Espiritu Santo na buhay sa kanyang piling si Jesus.

• 42. Nadarama ng mga bininyagan na pinagbuklod sila ng bagong pananampalataya at hangad nila ang buhay-komunidad. Sa pagtitipon nila sa bahay-bahay, nabubuo sila sa mga komunidad na di naman gaanong malalaki at magkakakilala at nakapagbabahaginan sila bilang magkakapatid.

Sinasabi sa atin ni Lucas ang ginagawa nila, at mahalagang bigyang-pansin ang pagkakasunud-sunod ng kanilang gawain ayon sa kahalagahan ng mga ito:

- una, ang “aral ng mga apostol,”
- dito isinisilang ang diwa ng sama-samang pamumuhay Kristiyano na nagbibigay ng espesyal na pansin sa mga dukha (tingnan kab. 4)
- saka pa lamang maipagdiriwang ang “paghahati ng tinapay,” o Eukaristiya (o misa);
- at bilang pagpapatuloy ng Eukaristiya ang mga sama-samang “panalangin” ng pasasalamat sa Diyos na nagligtas sa kanila.

Hindi gaanong buhay ang maraming pamayanang Kristiyano ngayon dahil kinalimutan nila ang unang puntos na siyang saligan ng lahat ng iba pa.

Sumasaatin ang Espiritu ni Jesus sa pamamagitan

at maraming kababalaghan naman at tanda ang ginawa ng mga apostol.

⁴⁴May iisang diwa ang lahat ng sumampalataya at inari nilang para sa lahat ang lahat. ⁴⁵Ipinagbili nila ang kanilang mga ari-arian at lahat ng meron sila, at pinaghati-hatian ang pinagbilhan ayon sa pangangailangan ng bawat isa.

⁴⁶Araw-araw silang nagsasama-sama nang matagal sa Templo, at sa kanilang mga tahanan din sa paghahati ng tinapay; buong galak at katapatan ng puso silang kumakain.

⁴⁷Pinupuri nila ang Diyos at iginalang sila ng lahat, at araw-araw ay may idinadagdag ang Panginoon sa bilang ng mga naliligtas.

Pinagaling nina Pedro at Juan ang isang lumpo

3 • ¹Minsan, sa pagpunta nina Pedro at Juan sa Templo sa ikatlo ng hapon na oras ng panalangin, ²may di-

ng Salita at ng Eukaristiya: ang mga ito ang bukal ng sigla at buhay ng Iglesya. Pero ang Salita ay hindi nangangahulugan ng pag-aaral ng Biblia para malaman lamang ang Biblia. Tinutulungan tayo ng Biblia na makita kung paanong patuloy na nangungusap sa atin ang Diyos sa pamamagitan ng mga pangyayari sa kasalukuyan, maging personal o pampamayanang Kristiyano o pandaigdig.

Ang pananalitang *paghahati ng tinapay* ay maaring mangahulugan ng anumang kainan ng mga Judio na nagsisimula sa pagbabasbas bago hatiin ang tinapay. Subalit sa simula pa lamang, inilaan na ng mga Kristiyano ang mga salitang ito para tukuyin ang Eukaristiya na muling pagdiriwang ng Huling Hapunan ng Panginoon: Gawa 20:27; 1 Cor 10:16.

Galak at katapatan ang nagpapatotoo sa mga pagbabagong nagaganap sa kanila at sa tunay na sama-samang pamumuhay nila bilang magkakapatid: ang lubos na pagkakasundo ng mga tao.

Hindi ito ang mababaw na kaligayahang madaling makita sa mga grupong Kristiyano na nabubuhay na walang pakialam sa mga problema ng mundo. At hindi nila maipagwawalang-bahala, ni ang kanilang mga kalaban, na hinarap nga ni Jesus ang problema ng pambansang pakikipagkasundo. *Iiginalang sila ng lahat* na ang turing sa kanila'y mga taong responsable at may malasakit.

• **3.1** Inaakala natin kung minsan na pinagagaling ni Jesus ang lahat ng maysakit: pero mali ito, dahil

nala roong isang lalaking ipinanganak na lumpo. Inilalagay siya araw-araw sa may pasukan ng Templo na tinatawag na "*Magandang Pintuan*." Dito siya nagpapalimos sa mga pumapasok sa Templo.

³Pagkakita ng lalaking ito kina Pedro at Juan na papasok sa Templo, humingi siya ng limos. ⁴Tinitigan siya nina Pedro at Juan, at sinabi ni Pedro: "Tumingin ka sa amin." ⁵Tumingin naman ang lalaki, sa pag-asang tatanggap ng limos. ⁶Ngunit sinabi ni Pedro: "Wala akong pilak o ginto, pero ibinibigay ko sa iyo ang meron ako: sa Ngalan ni Jesucristo ng Nazaret, lumakad ka!" ⁷At hinawakan siya ni Pedro sa kanang kamay at tinulungang tumindig.

Biglang lumakas ang kanyang mga paa at bukung-bukong. ⁸Palukso siyang tumindig at nagsimulang humakbang, at sumama siya kina Juan at Pedro sa loob ng Templo: lumalakad, lumulundag at nagpupuri sa Diyos.

⁹Nakita siya ng lahat na lumalakad at

hindi niya pinagaling ang lumpong ito na nasa Templo araw-araw.

Naghahatid ng ibang pahayag ang bagong tandang ito.

Bakit kayo nagulat sa nangyaring ito? Ginawa ang himala sa *Ngalan* ni Jesus na ang Kapangyarihang tinanggap ni Jesus mula sa Ama sa sandali ng kanyang muling pagkabuhay. Nakapiling natin si Jesus bilang lingkod ni Yawe (Is 42:1; 49:1; 52:13), pero ngayon, pagpapahayag ng kanyang pagka-Diyos ang pagsasabi sa kanyang Pangalan (Mc 16:17; Fil 2:9).

Alam kong hindi ninyo alam ang inyong ginawa. Pero hinihingi pa rin ni Pedro na aminin nilang makasalanang sila. Kailangang umamin din tayong lahat sa salang tulad nito sa mga pang-aapi at mga krimen ng ating panahon.

Isinugo Siya upang pagpalain kayo (26). Dumaring ang pagpapalang ito sa mga tumatanggap makipagkasundo sa Diyos, sa pagkakita nila sa pagmamahal na inihayag niya sa atin kay Jesus. Pero hindi lamang para sa atin ang pagpapala, kundi sa pamamagitan natin na siyang bayan ng Diyos, umaabot ito sa *lahat ng pamilya sa lupa*.

Mananatili Siya sa langit (21). Pinasimulan ng pagdating ni Jesus "ang mga huling araw." Sa panahong ito, hindi lamang ipinagkakasundo ng Ebanghelyo ang tao sa Diyos, kundi binabago rin nito ang kamalayan ng tao at pinabibilis ang takbo ng kasaysayan na sa dakong huli'y magtutulak sa mga tao na sama-samang lutasin ang kanilang mga problema.

nagpupuri sa Diyos, ¹⁰ at nakilala nila na siya ang lalaking dating nakaupo sa may Magandang Pintuan ng Templo at nagpapalimos. Nanggilalas silang lahat at namangha dahil sa nangyari sa kanya.

¹¹ Nakakapit kina Pedro at Juan ang lalaki; at nagtataakang patakbong nagsilapit naman ang lahat sa kanila sa tinatawag na Patyo ni Solomon.

¹² Pagkakita ni Pedro sa mga tao, sinabi niya: “Bakit kayo nagulat sa nangyaring ito? Mga kapatid na Israelita, bakit tinititigan ninyo kami na parang sa kung anong sariling kapangyarihan o kabanalan namin pinalakad ang lalaking ito?”

¹³ Ang Diyos ni Abraham, na Diyos ni Isaac at Diyos ni Jacob, ang Diyos ng ating mga ninuno, siya ang dumakila sa kanyang lingkod na si Jesus na isinakdal ninyo at itinakwil sa harap ni Pilato gayong ipinasya ni Pilato na palayain siya. ¹⁴ Itinakwil ninyo ang Banal, ang Matuwid, at hiningi na ibigay sa inyo at palayain ang isang mamamatay-tao. ¹⁵ Pinatay ninyo ang Mayhawak sa buhay.

Ngunit, binuhay siyang muli ng Diyos mula sa mga patay, at kami ang mga saksi. ¹⁶ Ang Pangalan ni Jesus at ang pananampalataya sa kanyang Pangalan ang nagpagaling sa lalaking ito na nakikita ninyo ngayon at kilala. Ang pananampalatayang tumatanggap kay Jesus ang ganap na nagpaigi sa kanya sa harap ninyong lahat.

¹⁷ Mga kapatid, alam kong hindi ninyo alam ang inyong ginawa, gayundin ng inyong mga pinuno. ¹⁸ Pero tinupad naman ng Diyos ang sinabi niya noon sa

pamamagitan ng kanyang mga propeta na dapat magdusa ang Mesiyas.

¹⁹ Kaya magsisi kayo ngayon at magbalik-loob sa Diyos upang mapawi ang inyong mga kasalanan. ²⁰ At sa awa ng Diyos ay sasapit ang panahon ng kaginhawahan, at isusugo niya sa inyo si Jesus, ang Mesiyas, na itinalaga niya para sa inyo. ²¹ Mananatili siya sa langit hanggang sa pagpapanibago sa lahat, gaya ng sinabi ng Diyos sa pamamagitan ng kanyang mga banal na propeta noong araw.

²² Sinabi nga ni Moises: *Magpapadala ang Panginoong Diyos ng isang propetang tulad ko mula sa inyong mga kapatid; at pakikinggan ninyo ang lahat niyang sasabihin.* ²³ *Sinumang di makinig sa propetang iyon ay itatakwil sa kanyang bayan.*

²⁴ Gayundin ang sinabi ng mga propeta mula kay Samuel, at tungkol sa panahong ito sila nagsalita.

²⁵ Mga anak kayo ng mga propeta at mga tagapagmana sa pakikipagtipan ng Diyos sa inyong mga ninuno nang sabihin niya kay Abraham: *Pagpapalain ko ang lahat ng angkan sa lupa sa iyong inapo.* ²⁶ Sa inyo unang isinugo ng Diyos ang kanyang Lingkod; binuhay niya siyang muli upang pagpalain kayo sa paglayo ninyo sa masasama ninyong gawi.”

Inaresto sina Pedro at Juan

4 • ¹ Nagsasalita pa sina Pedro at Juan sa mga tao nang biglang dumating ang mga pari, ang kapitan ng mga bantay sa Templo at ang mga Sadduseo. ² Sumama ang loob ng mga ito dahil nagtuturo ang dalawang apostol sa

Ang sangkatauha’y nasa daan tungo sa pagdating ni Kristo at ng *pagpapanumbalik* ng daigdig, ang Muling Pagkabuhay.

• **4.1** Hinahatulan ng mga pinuno ng mga Judio sina Pedro at Juan. Hinahatulan naman ng Espiritu Santo ang mga pinuno ng mga Judio.

Naniniwala ang mga pinunong ito na nasa kanila ang katotohanan dahil may pinag-aralan sila at may

kapangyarihan. Imposibleng patalo sila sa harap ng mga pangkaraniwang taong tumututol sa kanilang mga sinasabi. Samantala, ipinahahayag ni Pedro kung gaano kataka-taka ang pagdakip sa kanila dahil sa pagpapagaling sa isang maysakit (8).

Mga Sadduseo ang mga pinunong ito at hindi sila naniniwala sa pagkabuhay ng mga patay: Gawa 23:6.

Ipinapahiwatig ng tekstong ito na tayong lahat ay puwedeng maging saksi ni Kristo at ng katotohanan

bayan at ipinapahayag na napatotohanan nga kay Jesus ang pagkabuhay mula sa mga patay. ³Dinakip sila ng mga ito, at dahil gabi na ay ikinulong sila hanggang kinabukasan.

⁴Ngunit sumampalataya naman ang karamihan sa nakarinig sa Salita, at uma-bot sa mga limang libo ang bilang ng mga lalaki.

⁵Kinabukasan nagtipon sa Jerusalem ang mga Pinuno, mga Matatanda ng bayan at mga guro ng Batas. ⁶Naroon ang punong-paring si Anas, at sina Caifas, Jonatan, at Alejandro at ang mga kabilang sa pamilya ng punong-pari. ⁷Pinaharap nila sa kanila sina Pedro at Juan, at siniyasat: “Bakit ninyo ito ginawa at kanino galing ang kapangyarihang ito?”

⁸Sumagot si Pedro na puno ng Espiritu Santo: “Mga Pinuno at Matatanda ng Israel, ⁹nililitis kami ngayon dahil sa pagkakawang-gawa sa isang lumpo. Paano siya umigi? ¹⁰Alamin ninyo ito at ng buong bayan ng Israel na malusog na nakatayo ang lalaking ito sa harap ninyo sa bisa ng Pangalan ni Jesucristo ng Nazaret na inyong ipinako ngunit binuhay na muli ng Diyos mula sa mga patay.

¹¹Siya nga ang *Batong itinakwil* ninyong *mga tagapagtayo ng bahay* pero *naging batong-panulok*. ¹²Wala (ang kaligtasan sa sino pa man, sapagkat wala) nang ibang pangalang ibinigay sa mga tao sa sanlibutan para maligtas tayo.”

¹³Namangha sila sa katatagang ipinamalas nina Pedro at Juan, lalo pa’t mga karaniwang tao lamang sila at walang pinag-aralan. At nakilala nila na nakasama ni Jesus ang mga ito. ¹⁴Pero nakita nilang nakatindig sa tabi nina Pedro at

Juan ang lalaking pinagaling, kaya wala tuloy silang masabi.

¹⁵At pinalabas muna nila ang mga ito habang nagpupulong ang mga pinuno ng konseho. ¹⁶At nagtanungan sila: “Ano ang gagawin natin sa mga taong ito? Alam sa buong Jerusalem na nakagawa sila ng malaking himala at hindi natin ito mapasisinungalingan. ¹⁷Ngunit kailangang matigil ang paglaganap ng bagay na ito, kaya dapat natin silang pagsabihan na huwag nang magsalita pa ng anuman tungkol sa Pagliligtas na ito.”

¹⁸Tinawag nilang muli ang mga ito at pinagsabihang huwag nang magsasalita pa o magtuturo sa Ngalan ni Jesus. ¹⁹Ngunit sumagot sina Pedro at Juan: “Kayo mismo ang humatol kung matuwid sa paningin ng Diyos ang sumunod sa inyo at hindi sa Diyos. ²⁰Hindi namin puwedeng hindi ipahayag ang aming nakita at narinig.”

²¹Binalaan silang muli ng konseho, at saka pinalaya. Wala nga silang maisip na paraan para parusahan ang mga ito, sapagkat nagpupuri sa Diyos ang lahat dahil sa nangyari. ²²Sapagkat ang lalaking mahimalang gumaling ay mahigit nang apatnapung taong gulang.

Ang panalangin ng pamayanan

• ²³Matapos makalaya, umuwi sina Pedro at Juan sa kanilang mga kasamahan at ikinuwento ang lahat ng sinabi ng mga pari at Matatanda ng bayan. ²⁴Nang marinig nila ito, sama-sama silang nanalangin sa Diyos nang malakas:

“Makapangyarihang Panginoon, may gawa ng langit at lupa at dagat, at lahat ng naroroon; ²⁵sinabi mo sa pamamagitan ng aming amang si David na iyong lingkod, at ng Espiritu Santo:

kung disidido tayong makisangkot. Kadalasa’y nagwalang-imik tayo sa harap ng ating mga kasamahan o mga pinuno pagkat sa sariling lakas lamang natin tayo umaasa sa halip na sa Espiritu ni Kristo.

Ang aming nakita at narinig (20). Si Juan ang nagsasalita: tingnan ang 1 Jn 1:1.

• 23. Napagninilayan natin ang pagkakaroon at pag-unlad ng pagtitipong ito ng Iglesya: isang pangyari (ang pagdakip) ang pinag-uusapan ng lahat; bago para sa kanila ang pakikipagharap na ito sa mga maykapangyarihan. Iniuugnay nila ang nangyari sa Salita ng Diyos. At sa pagkakataong ito, sinasangguni

Bakit nagngangalit ang mga bansa. Bakit nagbabalak nang walang-saysay ang mga bayan? ²⁶ Nagkampi-kampi ang mga hari sa lupa, nagsasabwatan ang mga pinuno laban sa Panginoon at sa kanyang Hinirang.

²⁷ At ito nga ang nangyari sa lunsod na ito: nagkaisa sina Poncio Pilato at Herodes, pati ang mga pagano at ang bayan ng Israel laban sa iyong banal na lingkod na si Jesus na iyong hinirang. ²⁸ Isinakatuparan nga nila ang lahat ng itinakda mo noong una, na binalak at ginawa mo.

²⁹ Kaya tingnan mo ngayon, Panginoon, ang kanilang pagbabanta at bigyan ng tapang ang iyong mga lingkod na maipahayag ang iyong Salita. ³⁰ Lunat mo ang iyong kamay upang magpagaling, at gumawa ng mga tanda at kababalaghan sa bisa ng pangalan ni Jesus na iyong banal na lingkod.”

³¹ Pagkapanalangin nila, yumanig ang lugar na kanilang pinagtitiipunan; napuspos sila ng Banal na Espiritu at buong tapang na ipinahayag ang Salita ng Diyos.

Pagbabahaginan sa lahat ng bagay

• ³² May iisang puso at diwa ang lahat ng mananampalataya; walang sinumang kumanya sa sarili niyang mga ari-arian kundi para sa lahat ang tanang meron

nila ang Salmo 2, at saka sila nagsimulang magdasal nang sama-sama: humingi sila ng tapang upang patuloy na maisagawa ang mga gawain ng Diyos.

• 32. Muling binibigyan-diin dito ni Lucas ang mga katangian ng unang komunidad at ang kanilang pagsisikap na gawing pangkomunidad ang lahat.

Walang hininging ganito si Jesus; ngunit ginawa nila ito bunga ng pagnanais ng tunay na sumasampalataya na alisin ang lahat ng sagabal sa mga magkakapatid lalo na ang likha ng pera. Pero, hindi lamang espiritung di nakatali sa anuman ang kailangan para magawang pangkomunidad ang lahat kundi mga katangian din ng responsabilidad at organisasyon. Namuhay ang mga sumasampalatayang nasa Jerusalem sa panahong hindi lubos na pinahahalagahan ang trabaho ni iniintindi ang kinabukasan. Inubos nila sa sandaling panahon ang lahat nilang ari-arian na di pinoproblema ang pagtatrabaho, kayat di nagtagal sila ang naging

sila. ³³ Nagpatotoo nang may dakilang kapangyarihan ang mga apostol tungkol sa Muling Pagkabuhay ng Panginoong Jesus at nadama nilang lahat ang kagan-dahang-loob ng Diyos. ³⁴ Walang maralita sa kanila; ipinagbili nga ng may lupa o bahay ang mga iyon, ³⁵ at inilagay sa paanan ng mga apostol ang pinagbilhan; at ipinamahagi naman iyon ayon sa pangangailangan ng bawat isa.

³⁶ Ganito ang ginawa ni Jose na isang Levitang taga-Chipre, na tinawag na Bernabe (ibig sabih’y *Tagaaliw*) ng mga apostol. ³⁷ Ipinagbili niya ang kanyang bukid, at dinala at inilagay sa paanan ng mga apostol ang pera.

Ang panlilinlang nina Ananias at Safira

5 • ¹ May isang lalaki naman na nagngangalang Ananias at si Safira naman ang asawa niya. Ipinagbili niya ang isang sukat na lupa; ² ngunit sa pagsang-ayon sa kanyang maybahay, nagtira siya para sa kanya mula sa pinagbilhan at saka inilagay ang natira sa paanan ng mga apostol.

³ Sinabi ni Pedro: “Ananias, ano’t nagpalukob ka kay Satanas? Bakit mo itinago ang isang bahagi ng pinagbilhan sa iyong lupa at sinikap mong magsinungaling sa Espiritu Santo? ⁴ Di ba’t iyo na ang lupa bago mo ito ipinagbili? At nang maipagbili

“mga pobre ng Jerusalem.” At para tulungan sila, sisimulan ni Pablo ang paghingi ng mga abuloy sa ibang Iglesia (Gal 2:10; Rom 15:25; 2 Cor 8).

• 5.1 Marami sa atin ang tinuruan sa pagkabata ng tungkol sa mga kahanga-hangang bagay na ginawa ng Diyos sa mga nagdaang panahon, na para bang sa panahong iyon lamang gumawa ang Diyos. Ganito rin ang inisip ng mga Judio noon. Nangungusap ang Biblia tungkol sa panahon ni Moises, nang mamatay sa talaga ng langit ang mga nagrebelde sa propeta ng Diyos (Blg 12:1; 16:1; 17:16). Pero muling kumikilos ang Diyos sa pamayanang Kristiyano at agad na nadidiskubre ng mga ordinaryong sumasampalatayang nasa Jerusalem na hindi mas mababa kay Moises ang mangingisdang si Pedro. Tingnan din ang Gawa 13:11; 1 Cor 11:30.

Wala sa pagtatabi ng isang parte ng kanilang ari-arian ang kasalanan ng mag-asawa. Walang umo-

mo ito, di ba't magagawa mo rin ang iyong gusto sa pinagbilhan? Ngunit paano mo naatim ang ginawa mo? Hindi ka sa tao nagsinungaling, kundi sa Diyos."

⁵Biglang bumagsak na patay si Ananias nang marinig niya iyon. Nasindak ang mga nakabalita sa nangyari. ⁶Lumapit ang mga kabataang lalaki, binalot ang bangkay nito, inilabas iyon at inilibing.

⁷Makaraan ang mga tatlong oras, dumating naman si Safira, na walang namamalayan sa nangyari. ⁸Tinanong siya ni Pedro: "Sabihin mo nga sa akin, ganito ba ang napagbilhan ninyo sa inyong lupa?" Sumagot siya: "Oo, 'yan nga ang halaga." ⁹At sinabi sa kanya ni Pedro: "Bakit ninyo pinagkaisahan ng iyong asawa na subukin ang Espiritu ng Panginoon? Narito na uli ang mga naglibing sa asawa mo; at ilalabas ka rin nila."

¹⁰Noon di'y bumagsak si Safira sa paanan ni Pedro, at namatay. Pagpasok ng mga kabataan nakita nila ang kanyang bangkay, inilabas ito at inilibing katabi ng kanyang asawa. ¹¹Naghari ang matinding takot sa buong iglesya at sa lahat ng nakabalita tungkol dito.

obliga sa kanilang ipagbili ang mga ito at ibigay ang pera sa komunidad. Pero hangad nilang linlangin ang mga apostol at palabasing ibinigay nila ang lahat, gayong hindi naman sa totoo.

Kailangang maging maingat tayo sa pagsasalita tungkol sa parusa ng Diyos. Iisa lang ang parusa para sa isang Kristiyano, at ito'y ang mawalay sa Diyos magpakailanman. Ang kamatayan mismo ay hindi nangangahulugan na gusto tayong parusahan ng Diyos. Ngunit nagsisilbing babala at tanda ang pagkamatay nina Ananias at Safira, para maging mas tapat ang ibang sumasampalataya.

Dito ginagamit ang salitang Iglesya. "Ang pagtitipong tinawag ng Diyos" ang talagang ibig sabihin nito, at bago pa man dumating si Jesus, ginagamit na ito ng mga Judio para sa bagong bayang bubuun ng Diyos sa panahon ng Mesiyas. Patuloy na ipinagmamalaki ng mga sumasampalataya ang kanilang pagka-Judio, ang pagiging kabilang sa bayan ng Israel; pero unti-unti silang inihihwalay ng Espiritu Santo sa matandang Israel. Alam na nilang sila ang bagong bayang tinipon ng Diyos. At ang pamayanang Kristiyano pa rin lamang ng Jerusalem ang tinutukoy ng salitang

• ¹²Marami nang tanda at kababala-laghan ang nagaganap sa bayan sa pamamagitan ng mga kamay ng mga apostol. Nagkaisa ang lahat ng sumasampalataya na magtipon sa Patyo ni Solomon. ¹³Wala nang iba pang nangahas sumama sa kanila, kahit na lubos silang pinahahalagahan ng bayan.

¹⁴Pero parami pa rin nang parami ang bilang ng mga lalaki at babae na bumuklod sa Panginoon sa pananampalataya. ¹⁵Kaya inilalabas ang mga maysakit sa mga lansangan, nakahiga sa mga katre at banig, sa pag-asang madaanan sana ng kahit anino man lang ni Pedro ang mga ito. ¹⁶Dumadagsa rin ang mga tao mula sa mga bayang malapit sa Jerusalem, dala ang mga maysakit at ang mga inaalihan ng masasamang espiritu, at lahat sila'y pinagaling.

Muling dinakip ang mga apostol

• ¹⁷Labis na nainggit ang Punong-pari at ang kanyang mga tauhan na nasa pangkat ng mga Sadduseo. ¹⁸Ipinadakip nila ang mga apostol at ipinakulong sa bilangguang-bayan.

Iglesya. Sa pagkakaroon ng ibang mga pamayanan, ibang mga Iglesya, "ang Iglesya" ang mangangahulugan ng kabuuan ng bayan ng Diyos.

• ¹². *Nagbuklod sila sa Panginoon sa pananampalataya.* Naniniwala nga ang lahat ng Judio: naniniwala sila sa Diyos na nagsalita sa pamamagitan ng mga propeta. Pero isang bagay ang maniwala sa dating mga propeta pagkatapos ng pagkilala sa kanila ng mga pari, pagkalagay sa kanilang pagpahayag sa mga banal na Kasulatan. Isa pang bagay naman ang kilalanin ang mga propeta ng ating salinlahi habang tinatatwa sila ng mga may kapangyarihan at ng karamihan sa mga tao. Kaya kinailangan nila ng tanging pananampalataya para maniwala na si Jesus ay isinugo ng Diyos sa kanila, at sila naman ang nagtakwil sa propeta ng Diyos. Ang kilalanin siya bilang Panginoon ang tunay na pananampalataya ng Kristiyano, ang pananampalatayang mahiwagang nagbuklod sa atin kay Jesus na buhay.

• ¹⁷. *Iniharap ang mga apostol sa mga pinuno ng kanilang bayan. Kagaya ba ito ng nangyayari ngayon sa maraming lugar kung saan tinutuligsa ng Iglesya ang mga pagyurak sa mga karapatang pantao?*

¹⁹Ngunit kinagabihan, binuksan ng Anghel ng Panginoon ang pinto ng bilang-guan, at inilabas sila at kanyang sinabi: ²⁰“Sige, tumayo kayo sa Templo at ipangaral sa mga tao ang buong Mensahe ng Buhay na ito.” ²¹Sumunod sila, at sa pagbubukanliwayway ay pumasok sila sa Templo at nagturo.

Tinawag naman ng Punong-pari at ng kanyang mga kasamahan ang Sanhedrin at ang lahat ng Matatanda ng Israel – at ipinakuha ang mga apostol sa bilang-guan. ²²Ngunit nang dumating ang mga tanod sa bilang-guan, hindi nila natagpuan ang mga ito. Kaya bumalik sila at nagulat: ²³“Nakasusing mabuti ang bilang-guan at nakatayo ang mga tanod sa pintuan. Pero nang buksan namin ang pinto ay wala kaming nakita sa loob.”

²⁴Nagtaka ang tagapamahala ng Templo at ang mga punong-pari nang marinig ang balita, at hindi nila maubos-isipin kung ano ang ibig sabihin niyon. ²⁵At may dumating na nagbalita: “Nasa Templo ngayon ang mga lalaking ibinilanggo ninyo at nagtuturo sa mga tao.”

²⁶Kaya pumunta ang tagapamahala at ang mga tanod sa Templo at isinama ang mga apostol, pero hindi sila gumamit ng dahas sa pangambang baka batuhin sila ng mga tao.

Nagsasabi ang marami na may pagkakaiba. Noon inusig ang mga apostol dahil sa pagpapahayag kay Jesus. At ngayon naman pinarurusahan lamang ang mga Kristiyanong nakikisangkot sa pulitika kasama ng rebelde. Ngunit hindi tiyak ito.

Noong panahon ni Jesus, ang mga Judio ay isang supil na bayan at nahati-hati rin. Buong tapang na nagsalita si Jesus na ganap na malayang tao. Nagturo siya ng isang daan sa kalayaan na matatawag ngayong di-marahas na daan. At nagpaalis sa kanya ang mga makapangyarihan upang ipagtanggol ang katiwasayan ng kanilang bansa (Jn 11:48) at ang sariling pulitika. Tinanggap ng sinumang tumanggap kay Jesus ang daang itinuro niya na mapanganib sapagkat nasa kalagitnaan siya ng mga mapang-api at ng mga supil (Lc 21:12-16).

Nang hinusgahan ng mga pari sina Pedro't Juan, hiniling lamang nila na tumiwalag sa taong ito na kanilang pinatay sa Batas. Pampulitika sa akala nila

²⁷Dinala nila sila at iniharap sa Sanhedrin, at tinanong sila ng Punong-pari. ²⁸“Mahigpit namin kayong pinagbawalang magturo ng tungkol sa Pangalan o Pagliligtas na ito, pero pinuno ninyo ang Jerusalem sa inyong aral at hangad ninyo kaming papanagutin sa dugo ng lalaking iyan.”

²⁹Sumagot naman si Pedro at ang ibang apostol: “Ang Diyos ang dapat sundin kaysa tao. ³⁰Binuhay na muli ng Diyos ng ating mga ninuno si Jesus na pinatay ninyo at ibinitin sa poste. ³¹Itinaas siya ng Diyos sa kanyang kanan bilang Pinuno at Tagapagligtas upang maipagkaloob sa Israel ang pagbabagong-loob at ang kapatawaran ng mga kasalanan. ³²Saksi kami sa lahat ng ito, pati ang Banal na Espiritu na ibinigay ng Diyos sa mga sumusunod sa kanya.”

• ³³Pagkarinig nila nito, lubha silang nagalit at gusto nilang ipapatay ang mga apostol. ³⁴Ngunit tumindig sa Sanhedrin ang isang Pariseo na nagngangalang Gamaliel, guro sa Batas at iginagalang ng sambayanan. Hiningi niya na ilabas muna ang mga lalaking iyon.

³⁵At saka siya nagsalita: “Mga taga-Israel, mag-ingat kayo sa binabalak ninyong gawin sa mga lalaking ito.

ang Kristiyanong pangangaral katulad ng pagkilos ng Iglesya ngayon sa pagpapahayag tungkol sa katarungan.

Pagpapahayag kay Kristo ang pagpapalaganap sa pangkalahatang pakikipagkasundo (Ef 2:14) na maisasagawa sa lahat ng antas ng buhay ng tao, pati ang ekonomiya't pulitika. Hindi na makasusunod kay Kristo ang Iglesya at makapagpapahayag sa kanya bilang Manunubos (5:31) kung makatatangi siyang magmalasakit sa mga buong bansang dahan-dahang pinapatay sa pagbabawi sa kanila ng pagkain, edukasyon at kalusugan. Pero hindi naman Kristiyanong pagpapahayag ang pagtuligsang ito kung hindi makahihimok sa ating manalig sa pangkaligtasang plano ng Diyos.

• 33. Nabanggit sa 5:34 si *Gamaliel*, isa sa mga tanyag na guro ng Batas. Sa mga relihiyosong pangkat na Judio ang mga tagasunod niya ang may tanging

³⁶Noo'y naghimagsik si Teudas na nagkunwang parang kung sino at apatnaraang lalaki ang nahikayat niya; ngunit nang mapatay siya, nagkahiwa-hiwalay ang mga sumunod sa kanya at nauwi sa wala ang lahat. ³⁷At pagkaraa'y si Judas na Galileo naman ang nagpaalsa sa bayan sa panahon ng senso. Ngunit napatay din siya at nagkawatak-watak ang kanyang mga tagasunod.

³⁸Kaya ito ngayon ang maimumungkahi ko: Huwag ninyong pakialaman ang mga lalaking ito. Pabayaang ninyo sila. Kung sa tao lamang galing ang balak at kilusang ito, tiyak na mawawala ito; ³⁹ngunit kung mula ito sa Diyos, hindi ninyo sila mapaghihiwa-hiwalay; at baka kalabanin pa ninyo ang Diyos."

Sumang-ayon sila kay Gamaliel.

⁴⁰Tinawag nila ang mga apostol at ipinahagupit at pinagbawalang magsalita sa Ngalan ni Jesus. At saka nila sila pinalaya.

⁴¹Nagagalak silang umalis sa Sanhedrin sapagkat itinuring silang marapat sa kahihyan alang-alang sa ngalan ni Jesus. ⁴²At araw-araw silang nagtuturo sa Templo at sa mga bahay-bahay, at walang

tigil nilang ipinahahayag na si Jesus ang Mesiyas.

Ang pagpili sa pito

6 • ¹Nang panahong iyon na dumarami ang mga alagad, nagreklamo ang mga Helenista laban sa mga Hebreo dahil napapabayaang pang-araw-araw na pamamahagi ng pagkain ang kanilang mga biyuda.

²Kaya pinulong ng Labindalawa ang mga alagad at sinabi: "Hindi magiging wasto na pabayaang namin ang Salita ng Diyos para mamahala sa pagkain. ³Pumili kayo ngayon, mga kapatid, ng pitong lalaki mula sa inyo, na may magandang pangalan, puspos ng Espiritu at karunungan, at itatalaga namin sila sa tungkuling ito. ⁴Ilalaan naman namin ang aming sarili sa panalangin at pangangaral ng Salita."

⁵Sumang-ayon ang buong kapulungan at pinili nila si Esteban na isang lalaking puno ng pananampalataya at ng Banal na Espiritu, at sina Felipe, Procoro, Nicanor, Timon, Parmenas at Nicolas na taga-Antiokiya, na naakit noon sa Judaismo. ⁶Iniharap nila sila sa mga apostol na matapos manalangin ay nagpatong ng kamay sa kanila.

malasakit sa katapatan sa pananampalataya at sa panloob na relihiyon. At naging tagapagturo siya ni Pablo (tingnan sa Gawa 22:3).

Kung mula ito sa Diyos (39). Katulad din ito ng nabanggit ni Jesus (Mt 15:13). Gayunman hindi ito laging tunay sa akala natin. Hindi ba nakakatagal ang maraming maling doktrina? Baka sa kabila ng mga kamalian at matinding kasamaang dulot ng mga iyon, ay pinapanatili sa mundo ang ilan na may tunay na aral na kinakailangan ng maraming tao, o ng ilang bansa sapagkat hindi pa naituturo ng Iglesia sa kanila ang mga katotohanang iyon.

• **6.1** Huwag nating isiping inisa-isa ni Jesus sa kanyang mga apostol ang pamamaraan ng pagbubuo sa Iglesia. Nagkakasalungat ang dalawang pangkat sa Iglesia. Ang mga Judio, tinatawag na mga Hebreo na hindi umalis sa kanilang sariling lupa; ang mga Judiong Helenista na balikbayan mula sa mga bansang Griyego. (Waring sumusunod ang mga Helenista sa panig ng mga Esenyo na hindi tumanggap sa mga Punong Pari at humiwalay sa mga pagdiriwang sa Templo.) Nagdulot ang pagtutunggali ng mga

kaisipang Hebreo't Helenista ng katumbas na di pagtitiwala at nakikita na dapat bigyan ng kasarinlan ang mga Helenista. At dahil umaanib ang mga apostol sa mga Hebreo, nagpapasya silang magbigay sa mga Helenista ng mga mamumuno sa kanila para sa ilang gawain.

Pumipili ang pamayanan ng pitong tao na itinatalaga ng mga apostol dahil nakaugat kay Kristo ang kahit anumang tungkulin sa pamamagitan ng mga apostol.

Dapat na *puspos ng karunungan at Espiritu* ang mga maitatalaga. Sapagkat sa Iglesia, magkaugnay ang paglilingkod sa mga bagay na pampamayanan at espirituwal na pamumuhay. Laging sawimpalad ang pagkakatiwala ng ekonomiya ng Iglesia sa taong may kakayahang mangasiwa ng pera, subalit walang pang-unawa sa ebanghelyo. Sa pamamagitan nila pumasok sa Iglesia ang diwa at mga pag-aalaalang bagay sa institusyong komersiyal na makakasira sa simbahan.

Mga unang *diakono* ba ang mga "pito" na iyon? Sinabi lamang ni Lucas na naglingkod sila; katulong ang ibig sabihin ng "diakono".

⁷Lumaganap nga ang Salita ng Diyos at mabilis na dumami ang bilang ng mga alagad sa Jerusalem, at maraming pari ang tumanggap sa pananampalataya.

Ang kasaysayan ni Esteban

• ⁸Puspos ng biyaya at lakas si Esteban at gumawa siya ng mga tanda at kababalaghan sa bayan. ⁹Ngunit may lumaban kay Esteban, nakipagtalo sa kanya ang ilan mula sa sinagoga na tinatawag na “Mga Pinalaya, mga taga-Cirene at taga-Alejandria” at ang iba pa’y taga-Cilicia at Asia. ¹⁰Ngunit wala silang laban sa Espiritu at karunungan ng kanyang pananalita. ¹¹Hindi sila makaharap sa katotohanan, kayat kinumbinsi nila ang ilang lalaki na nagsabing: “Narinig namin siya na nilalapastangan si Moises at ang Diyos.”

¹²Sa ganitong paraan nasulsulan nila ang bayan, ang mga matatanda at ang mga guro sa Batas. Agad nilang dinakip si Esteban at iniharap sa Sanhedrin.

¹³Nagharap sila ng mga bulaang saksi na nagsabing: “Laging nagsasalita ang lalaking ito laban sa Banal na Lugar at laban sa Batas. ¹⁴Narinig naming sinabi niya na wawasakin ni Jesus Nazareno ang Lugar na ito at babaguhin ang mga kaugaliang iniwan sa atin ni Moises.”

¹⁵Tinitigan si Esteban ng lahat ng nakaupo sa Sanhedrin, at nakita nila na parang sa isang anghel ang mukha nito.

7 ¹At itinanong ng Punong-pari: “Totoo ba ito?” ²Sumagot si Esteban: “Mga kapatid ko’t mga ama, pakinggan ninyo ako:

Nagpakita ang Diyos ng luwalhati sa ating amang si Abraham nang nasa Mesopotamia siya bago nanirahan sa Haran, ³at sinabi sa kanya: *Iwan mo ang iyong lupain at kamag-anakan at pumunta ka sa lupaing ituturo ko sa iyo.* ⁴Kaya iniwan niya ang lupain ng mga Kaldeo at nanirahan sa Haran; at nang mamatay ang kanyang ama, pinalipat siya ng Diyos sa lupaing ito na tinitirhan ninyo ngayon. ⁵Wala siyang nakamit na lupa rito, ni matututungan man ng kanyang paa, pero nangako ang Diyos na ibibigay sa kanya at sa kanyang lahi ang buong lupain gayong wala siyang anak. ⁶At sinabi ng Diyos: *Maninirahan ang iyong lahi sa ibang bayan at apatnaraang taong magiging mga alipin at pagmamalupitan.* ⁷Ngunit parurusahan ko ang bayang mang-aapi sa kanila. *At pagkatapos, aalis sila roon at sasambahin ako sa lugar na ito.* ⁸At ibinigay ng Diyos kay Abraham ang tipan ng pagtutuli. Kaya nang ipanganak si Isaac, *tinuli siya ni Abraham sa ikawalong araw.* At si Isaac naman ang naging ama ni Jacob, at si Jacob ng labindalawang patriyarka.

⁹*Nainggit kay Jose ang mga patriyarka at ipinagbili siyang alipin pa-Ehipto.* Ngunit sumasakanya ang Diyos ¹⁰at sinagip siya sa lahat niyang paghihirap. *Pinagkalooban siya ng karunungan na nagpagaan ng loob ni Paraong hari ng Ehipto sa kanya. Ginawa siya nitong gobernador ng Ehipto at ng buo niyang sambahayan.* ¹¹*At nagkaroon ng taggutom sa buong Ehipto at Kanaan. Matindi nga ang kahirapan at walang makain ang ating mga ninuno.* ¹²*Nang mabalitaan ni Jacob na may trigo sa Ehipto,* pinapunta niya ang ating mga ninuno sa unang pagkakataon. ¹³At sa ikalawang pagpunta nila, *nagpakilala si Jose sa kanyang mga kapatid,* at nakilala ni Paraon ang lahi ni Jose. ¹⁴Pagkatapos ay ipinasundo ni Jose ang kanyang amang si Jacob at ang buo nitong pamilya, na pitumpu’t limang lahat. ¹⁵Pumunta si Jacob sa Ehipto at doon siya namatay pati ang ating mga ninuno. ¹⁶Inilipat naman ang kanilang mga bangkay sa Sikem at inilagay sa libingang binayaran ni Abraham ng pilak sa mga anak ni Hamor sa Sikem.

• 8. Mababanggit sa Gawa 8:5 at 21:8 si Felipe. Si San Esteban lamang ang inaalaala dito.

Hindi nakibagay si Esteban, na Helenista (tingnan ang nakaraang talata), sa bulag na pananalig ng bayang Judio sa kanilang *Templo*’t ritwal. Naunawaan niya na dapat lumaya ang Iglesia sa mga matandang pananaw at humiwalay sa mga Judio kung hindi sila maniniwala.

Ginugunita ng mahabang talumpati ni Esteban kung

paano inusig ng Simbahan ng Diyos ang mga propeta bago si Jesus. Nagpapakita rin siya na hindi labis na pinahahalagahan ng tunay na paniwalang Judio ang pagsamba at Templo ng Jerusalem.

Natutulad si Esteban kay Kristo sa pagkamatay. Siya ang kauna-unahang martir (saksi). Saksi siya ni Kristo sapagkat ipinahayag niya Siya. Lalong martir siya sa pagtutulad niya sa Kristo na nagpatawad sa mga pumaslang sa kanya.

¹⁷Nang malapit na ang panahon para isakatuparan ng Diyos ang pangako niya kay Abraham, dumami pa nang dumami ang sambayanan natin sa Ehipto. ¹⁸At nagkaroon naman ng ibang hari na hindi nakakakilala kay Jose. ¹⁹Masama ang tangka niya laban sa ating lahi, at pinilit ang ating mga ninuno na pabayaang ang kanilang mga kapapanganak na sanggol upang huwag mabuhay. ²⁰Nang panahong iyon ipinanganak si Moises na kinalugdan ng Diyos. Tatlong buwan muna siyang inalagaan sa bahay ng kanyang ama. ²¹Nang pabayaang siya, kinuha naman siya ng anak na babae ni Paraon, at pinalaking parang sariling anak. ²²Kaya, tinuruan si Moises sa katalinuhan ng mga Ehipsiyo at naging makapangyarihan sa salita at gawa.

²³Nang apatnapung taon na si Moises, naisipan niyang dalawin ang kanyang mga kapwal-Israelita. ²⁴Nang makita niyang inaapi ang isa sa kanila, ipinagtanggol niya't ipinaghiganti ang inaapi sa pagpatay sa Ehipsiyo. ²⁵Akala ni Moises ay mauunawaan ng kanyang mga kapatid na palalayain sila ng Diyos sa pamamagitan niya, pero hindi nila naintindihan. ²⁶Kinabukasan, nang may makita siyang dalawang Israelitang nag-aaway, sinikap niya silang pagkasunduin: Mga kaibigan, magkapatid kayo, pero bakit kayo nagsasakitan? ²⁷Ngunit tinabig siya ng lalaking nananakit sa kasama at sinabing: *At sino ang gumawa sa iyong pinuno at hukom namin?* ²⁸*Gusto mo rin ba akong patayin gaya ng ginawa mo kahapon sa Ehipsiyo?* ²⁹Tumakas si Moises nang marinig iyon at *nanirahan bilang dayuhan sa lupain ng Madian*; doon siya nagkaanak ng dalawang lalaki.

³⁰Makaraan ang apatnapung taon, *napakita kay Moises ang anghel sa apoy na naglalagablab sa ilang ng Bundok Sinai*. ³¹Nanggilalas si Moises sa kanyang nakita. *Sa paglapit niya para tingnan itong mabuti, narinig niya ang tinig ng Panginoon*: ³²*Ako ang Diyos ng iyong mga ninuno, ang Diyos ni Abraham, ni Isaac at ni Jacob*. Nanginig si Moises sa takot at *hindi na nangahas pang tumingin uli*. ³³At sinabi naman sa kanya ng Panginoon: *Hubarin mo ang iyong sandalyas; banal ang lupang kinatatayuan mo*. ³⁴*Nakita ko ang pang-aapi sa aking bayan sa Ehipto. Narinig ko ang kanilang daing. Kaya bumaba ako para iligtas sila. At ngayon, isinusugo kita sa Ehipto*.

³⁵Ang Moises ding ito ang kanilang itinakwil nang sabihin nilang: *Sino ang gumawa sa iyong pinuno at hukom namin?* Siya mismo ang

sinugo ng Diyos bilang pinuno at tagapagligtas sa pamamagitan ng anghel na napakita sa kanya sa puno. ³⁶At inilabas niya sila sa pamamagitan ng mga kababalaghan at mga tanda na ginawa niya sa lupain ng Ehipto at sa Dagat na Pula, at sa disyerto sa loob ng apatnapung taon. ³⁷Ang Moises ding ito ang nagsabi sa mga Israelita: *Isang propetang tulad ko ang ipadaldala sa inyo ng Diyos mula sa inyong mga kapatid*. ³⁸Sa Pagtitipon sa disyerto, si Moises din ang naging tagapamagitan ng anghel na nangusap sa kanya sa Bundok Sinai at ng ating mga ninuno. Sa kanya ipinagkatiwala ang mga salita ng buhay para sa atin.

³⁹Ito ang tinanggihang pakinggan ng ating mga ninuno, itinakwil, at gusto sana nilang bumalik sa Ehipto. ⁴⁰At sinabi nila kay Aaron; *Igawa mo kami ng mga diyos na mangunguna sa amin; sapagkat hindi namin alam kung ano na ang nangyari sa Moises na ito na naglabas sa atin mula sa Ehipto*. ⁴¹Kaya noo'y gumawa sila ng isang guyang baka at nagsakripisyo sa kanilang imahen. At ipinagpiyesta nila ang gawa ng kanilang mga kamay. ⁴²Kaya lumayo sa kanila ang Diyos at pinabayaang silang sumamba sa mga tala sa langit, gaya ng nasusulat sa aklat ng mga propeta:

Nag-alay ba kayo sa akin ng mga handog at hain sa loob ng apatnapung taon sa disyerto, bayan ng Israel? ⁴³*Tolda ni Molok at bituin ng diyos na si Refan ang pinasan ninyo, mga imaheng ginawa ninyo upang sambahin. Kaya itatapon ko kayo sa kabila pa ng Babilonia*.

⁴⁴May Tolda ng Patotoo ang ating mga ninuno noon sa disyerto; iniutos nga ng nangusap kay Moises na gawin ito ayon sa huwarang ipinakita sa kanya. ⁴⁵At pagkatanggap ng ating mga ninuno sa Toldang ito, dinala nila ito sa pangunguna ni Josue sa lupaing inagaw nila sa mga lahing itinaboy ng Diyos sa harap nila. Doon nanatili ang Tolda hanggang sa kapanahunan ni David. ⁴⁶Kinalugdan ng Diyos si David na hiniling na makapagpatayo siya ng Bahay para sa Diyos ni Jacob. ⁴⁷Ngunit si Solomon ang nagpatayo ng templong iyon.

⁴⁸Ngunit hindi nananahan ang Kataas-taasan sa mga bahay na gawa ng tao, gaya ng sinasabi ng propeta: ⁴⁹*Ang langit ang aking trono at patungan ko ng paa ang lupa, kaya ano pang bahay ang maitatayo ninyo para sa akin? – wika ng Panginoon. Ano pang lugar ang magiging*

pahingahan ko? ⁵⁰ *Di ba't kamay ko ang gumawa ng lahat ng ito?*

⁵¹ Mga matigas ang ulo, may matigas na puso at mapurol na tainga, lagi nin-yong kinakalaban ang Espiritu Santo. Gaya rin kayo ng inyong mga ninuno.

⁵² Sinong propeta ang di inusig ng inyong mga ninuno? Pinatay pa nila ang mga humula sa pagdating ng Makatarungan; at kayo mismo ngayon ang nagtatatwa sa kanya at pumatay ⁵³ – kayo na tumang-gap sa Batas na hatid ng mga anghel at di tumupad dito.”

⁵⁴ Nang marinig nila ito, nag-apoy ang kanilang galit at nagnalit ang ngipin laban sa kanya. ⁵⁵ Ngunit puspos naman sa Espiritu Santo si Esteban; tumingala siya sa langit at nakita niya ang Luwalhati ng Diyos, at si Jesus na nasa kanan ng Diyos. ⁵⁶ Sinabi niya: “Nakikita kong bukas ang kalangitan, at ang Anak ng Tao sa kanan ng Diyos.”

⁵⁷ Kaya nagsigawan sila, tinakpan ang kanilang mga tainga, at sabay-sabay siyang sinunggaban. ⁵⁸ Kinaladkad nila si Esteban sa labas ng lunsod at pinagbabato. Hinubad naman ng mga saksi ang kanilang mga damit at iniwan sa paanan ng isang kabataang nagngangalang Saulo. ⁵⁹ Nanalangin si Esteban habang binabato nila siya: “Panginoong Jesus, tanggapin mo ang aking espiritu.” ⁶⁰ Pagkatapos ay lumuhod siya at sumigaw: “Panginoon, huwag mo silang papa-nagutin sa kasalanang ito!” At namatay siya pagkasabi nito.

• **8.1** Kay Esteban din napatutunayan ang Muling Pagkabuhay. Sa halip ni Esteban, magkakaroon ang Iglesya ng bagong apostol, si Saulo na nababanggit dito. Pagkasampalataya siya ay tatawaging “Pablo”. Sa gayon pinakinggan ng Diyos ang panalangin ni Esteban sa mga pumaslang sa kanya.

Dinulot ng marahas na pagpatay kay Esteban ang pag-uusig sa mga Kristiyanong Helenista. Hindi nabahala ang mga apostol at mga Hebreo, na itinuturing na tapat sa relihiyon at kaugaliang Judio.

Tungkol sa inasal ni Saulo noon tingnan kung ano ang sasabihin niya sa Gal 1:13.

- 4. Ipinapahayag ng mga inuusig na Kristiyano

8 • ¹ Sang-ayon si Saulo sa pagpatay kay Esteban. Kaya iyon ang naging simula ng matinding pag-uusig sa Iglesya sa Jerusalem, at maliban sa mga apostol, nagsipangalat ang lahat sa mga rehiyon ng Judea at Samaria.

² Inilibing si Esteban ng ilang lalaking maka-Diyos at labis siyang ipinagluksa. ³ Sinikap naman ni Saulo na wasakin ang Iglesya. Nagbahay-bahay siya at kinaladkad ang mga lalaki at babae at ibinilanggo.

Ipinahayag ni Felipe ang Salita sa Samaria

• ⁴ Ngunit ipinangaral ng mga nangalat ang Salita saanman sila pumunta. ⁵ Para kay Felipe, pumunta siya sa isang lunsod ng Samaria at ipinangaral sa kanila ang Kristo. ⁶ Sama-samang dumating ang mga tao sa pangangaral ni Felipe at pina-nabikan nilang makita ang mga himalang gawa niya. ⁷ Maraming inaalihan ng masasamang espiritu ang nagsisigaw at nilisan ng masamang espiritu at marami ring paralitiko at lumpo ang gumaling. ⁸ Kaya nagkaroon ng malaking kaligayahan sa lunsod na iyon.

Si Simong salamangkero

• ⁹ Naunang dumating sa lunsod ang isang lalaking nagngangalang Simong salamangkero na hinahangaan ng lahat ng taga-Samaria; at nagpakilala siya bilang taong may sinasabi. ¹⁰ Lumapit sa kanya ang lahat, maging tanyag man o

ang pananampalataya at nagsisimula ang mga pamayanang Kristiyano sa Samaria.

Nagdadala ng kaligayahan ang pag-eebanghelyo. Ipinapakita ng Diyos ang sarili sa pamamagitan ng Espiritung nagpapagaling sa katawan at puso. Nasa piling nila ang Diyos: Kahanga-hanga't nakakaantig! Kaligayahan, hindi takot at pagtatalo, ang sumasa mga tunay na Kristiyano.

• 9. Sino ang pinakamahalaga sa talatang ito? Hindi si Simon, kundi ang Banal na Espiritu.

Isa si *Felipe* sa pito. Nakapagbibinyag siya ngunit hindi makapagkaloob ng Espiritu Santo sa pagpapatong ng kamay.

karaniwang tao, at sinabi nilang: “Dakilang Kapangyarihan ng Diyos ang taong ito!”¹¹ Naniwala sila sa kanya dahil matagal na panahon din silang nagayuma ng kanyang salamangka.

¹²Ngunit nang maniwala ang mga tao kay Felipe na nagbalita ng tungkol sa Kaharian ng Diyos at kay Jesucristong Tagapagligtas, nagpabinyag ang mga lalaki at babae.¹³ Sumampalataya rin kahit si Simon at nagpabinyag. At sumama siya kay Felipe saanman, at nanggilas siya sa mga kababalaghan at mga tandang ginawa ni Felipe.

¹⁴Nang mabalitaan ng mga apostol sa Jerusalem na tinanggap na ng Samaria ang Salita ng Diyos, sinugo nila roon sina Pedro at Juan.¹⁵ Pagdating nila roon, nanalangin sila para matanggap ng mga Samaritano ang Espiritu Santo,¹⁶ sapagkat hindi pa ito bumababa sa kaninuman sa kanila: nabinyagan lamang sila sa Ngalan ng Panginoong Jesus.¹⁷ Kaya ipinatong nina Pedro at Juan ang kanilang mga kamay sa kanila, at tinanggap nila ang Espiritu Santo.

¹⁸Nang makita ni Simon na naipagkaloob ang Espiritu Santo sa pagpapa-

tong ng kamay ng mga apostol, inalok niya ang mga ito ng salapi,¹⁹ at sinabi: “Ibigay ninyo sa akin ang kapangyarihan ding ito upang matanggap din ng sinumang patungan ko ng kamay ang Espiritu Santo.”

²⁰Sumagot naman si Pedro: “Maglaho sanang kasama mo ang iyong pilak, dahil sa paniniwalang mabibili mo ng salapi ang Kaloob ng Diyos!²¹ Wala kang bahagi rito pagkat mali sa paningin ng Diyos ang hangad mo.²² Pagsisihan mo ang pagkakamali mong ito at manalangin ka sa Panginoon upang patawarin ka niya sa iyong balak.²³ Nakikita kong puno ka ng kapaitan at nakagapos sa pagkakasala.”

²⁴Sumagot si Simon: “Ipanalangin ninyo ako sa Panginoon upang huwag mangyari sa akin ang alinman sa iyong sinabi.”

²⁵Matapos mapatotohanan at maipangaral ang Salita ng Panginoon, ipinangaral naman nina Pedro at Juan ang Ebanghelyo sa mga bayan ng Samaria sa pagbabalik nila sa Jerusalem.

Bininyagan ni Felipe ang Etiope

• ²⁶Sinabi naman ng anghel ng Panginoon kay Felipe: “Tumindig ka’t magpa-

May dalawang yugto ang Kristiyanong pagtanggap: ang pagbibinyag at ang pagpapatong ng kamay. Nilalarawan nito ang dalawang mukha ng buhay na Kristiyano. Ang pagbibinyag ay pagpapanibago ng sarili sa pamamagitan ng panampalataya. Sa kabilang dako, ipinapahayag ng *pagpapatong ng kamay* ang paglilipat ng Espiritu sa isa’t isa mula sa mga naunang tumanggap sa Espiritu noong Pentekostes.

Ang pagpapatong ng kamay (“kumpil” sa Iglesya ngayon) ay nangangahulugan ng kaloob na nagbibigay sigla, lakas at liwanag sa mga Kristiyano. Tulad noong una, dapat sanang ilaan ito sa mga mayroon nang karanasan sa Kristiyanong buhay at may sapat na gulang na nakikibahagi sa Iglesya.

Isang salamangkero o mandaraya si Simon. Ipina-paalaala sa atin ng pagtanggap ni Pedro na malayang gumagawa ang Espiritu para sa kaluwalhatian ng Diyos. Sa Iglesya nakagawiang tawaging “simunista” ang mga nagbibili ng mga banal na bagay. Hindi mabibili o maaagaw ang mga kaloob ng Diyos.

Ang pagpapahayag ng Espiritu’y hindi laging katulad ng mga nabanggit sa Mga Gawa (19:6 at 1 Cor 12). Iniaangkop ng Diyos ang kanyang mga kaloob sa mga pangangailangan ng Iglesya.

Higit na maraming kaloob ng pagpapagaling sa mga maysakit ang natanggap ng mga karaniwang pamamahalaan, kaya tumutulong ang Diyos sa kanila. Para sa mga samahan sa pananalangin ang pagsasalita sa ibang wika, na nagpapatibay sa damdamin ng presensya ng Diyos. May iba’t ibang uri ng pagpopropeta. Kung saan matatag ang paniniwala sa katarungan at takot sa Diyos makikita ang mga hula’t pagpapahayag ng mga lihim ng mga puso. Sa kabilang dako, kung may mas kaalaman ang paniniwala nakikilala ang propeta sa kaloob na makapagsalita ng tiyak. At kinikilala dito ng komunidad ang tinig ng Diyos.

Patuloy na gumagalaw ang Espiritu sa maraming manampalatayang hindi nagsasalita ng ibang wika o nagpapagaling. At magdudulot sila ng “mga bunga ng Espiritu” (Gal 5:22-24) at nagiging mga tunay na saksi ni Jesus. Hindi niya sinabi: “Magsalita kayo sa ibang wika”, kundi: “mapagpakumbaba ako” (Mt 11:29; 1 Cor 13).

Nabinyagan sila sa Ngalan ni Jesus (8:16). Tingnan ang paliwanag sa 19:5.

• 26. Ginagabayan ng Espiritu Santo si Felipe patungo sa taong hindi na Judio o Samaritano. Siya

timog, sa daang palusong sa Gaza mula sa Jerusalem, ang daan sa disyerto.”²⁷ Tumindig nga si Felipe at lumakad. At nakasalubong niya ang isang opisyal na taga-Etiopia na ministro ni Candace, ang reyna ng Etiopia. Siya ang tagapag-ingat sa lahat ng yaman ng reyna. Nagpunta siya sa Jerusalem para sumamba sa Diyos at pauwi na noon.²⁸ Nakasakay siya sa karwahe at binabasa ang Aklat ni Propeta Isaias.

²⁹ Sinabi ng Espiritu kay Felipe: “Lumapit ka’t sabayan mo ang karwahe.”³⁰ Patakbong lumapit si Felipe, at narinig niya ang pagbasa ng lalaki sa aklat ni Propeta Isaias. Tinanong siya ni Felipe: “Naiintindihan mo ba ang binabasa mo?”³¹ Sumagot ang lalaki: “Paano ko maiintindihan kung walang magpapaliwanag sa akin?” Kaya inanyayahan nito si Felipe na sumakay at tumabi sa kanya.³² Ito ang bahagi ng Kasulatang binabasa niya:

*Gaya ng tupang dinala sa katayan; gaya ng batang tupang pipi sa harap ng manggugupit, ni hindi nagbuka ng bibig.*³³ *Hinamak siya at pinagkaitan ng katarungan. Sino ang makapagsasabi ng tungkol sa kanyang mga inapo? Sapagkat inalis sa lupa ang kanyang buhay.*

³⁴ Itinanong ng taga-Etiopia kay Felipe: “Pakisabi mo nga sa akin, sino ba ang tinutukoy ng propeta? Ang sarili ba niya o

ibang tao?”³⁵ Kaya mula sa tekstong iyon ng Kasulatan, sinimulan ni Felipeng mag-ebanghelyo sa kanya tungkol kay Jesus.

³⁶ Sa pagpapatuloy nila sa paglalakbay, dumating sila sa isang lugar na may tubig, at sinabi ng lalaki: “Tubig! Bakit di pa ako magpabinyag?”³⁷ Sumagot si Felipe: “Kung buong puso kang sumasampalataya, puwede kang binyagan.” Sinabi ng lalaki: “Sumasampalataya ako na si Jesucristo ang Anak ng Diyos.”

³⁸ Pinatigil niya ang karwahe at kapwa sila lumusong sa tubig; at bininyagan ni Felipe ang opisyal.³⁹ Pagkaahon nila mula sa tubig, hinagip ng Espiritu Santo si Felipe at hindi na siya nakita pang muli ng lalaki na maligaya namang nagpatuloy sa paglalakbay.

⁴⁰ Napa-Asdod naman si Felipe, at nagpatuloy siyang mag-ebanghelyo sa lahat ng bayang madaanan niya hanggang makarating siya sa Cesarea.

Natagpuan ni Saulo si Jesus

9 • ¹ Samantala, walang ibang hangad si Saulo kundi parusahan at patayin ang mga alagad ng Panginoon. Lumapit siya sa Punong-pari ² at humingi ng mga sulat para sa mga sinagoga sa Damasco na magpapahintulot sa kanya na dakpin ang sinumang makita niyang sumusunod sa Daan, lalaki man o babae. Hangad niya silang dalhing nakagapos pa-Jerusalem.

ang kauna-unahang galing sa ibang lahi na tumanggap sa Ebanghelyo.

“May takot sa Diyos” ang taga-Etiopiang ito. Ganito ang tawag sa mga taong galing sa ibang lahi na naakit sa relihiyon ng mga Judio’t nananampalataya sa Diyos. Hindi nila sinusunod ang lahat ng kaugaliang Judio; ngunit nagbabasa sila ng Banal na Kasulatan at nakikiisa sa mga seremonyas ng mga Judio.

Nababatay ang pakikipag-usap kay Felipe sa paksang galing sa Isaias 53:7 na tungkol sa *Lingkod ng Panginoon*. Ito’y isang makatarungang tao na hinamak at tinubos ng kanyang mga pagpapakasakit ang kasalanan ng sangkatauhan. Pinakaangkop na magpapahayag kay Kristo ang paksang ito: tingnan ang komentaryo sa Mc 14:24 at 1 Pedro 2:24-25. Nagtapos ang tula ni Isaias sa paghihiwatig sa muling pagkabuhay ng “lingkod ng Panginoon”. At magbi-

bigay-patotoo pala si Felipe nang buong tapang sa muling pagkabuhay ni Jesus.

• **9.1** Ito ang pinakamahalagang pangyayari sa mga unang araw ng Iglesya. Nagpakita si Jesus upang madaig ang pinakamabangis na tagausig sa mga Kristiyano.

Matatagpuan din sa Gawa 22 at 26 ang pagbabago ni Saulo, na papangalanang Pablo, apostol ng mga bansang pagano.

Mali ang pagsasalarawan kay Pablo bilang masamang tao na sa wakas nakatagpo sa tamang landas. Katulad ng ipinakita sa Mga Gawa 22:3-4; Gal 1:14 at Fil 3:4-11, sa kanyang kabataan nakadama na siyang maghandog ng sarili ng Diyos. Kaya pumunta siya sa Jerusalem upang mag-aral ng Batas o relihiyon sa mga pinakatanyag na taga-

³Ngunit nang malapit na siya sa Damasco, biglang may kumislap na liwanag mula sa langit sa paligid niya. ⁴Nahulog siya sa lupa, at may narinig siyang tinig na nagsabi sa kanya: "Saulo, Saulo, bakit mo ako inuusig?" ⁵Sumagot siya: "Sino ka, Panginoon?" At sagot naman sa kanya: "Ako si Jesus na iyong inuusig. ⁶Tumindig ka ngayon at pumasok sa siyudad at sasabihin sa iyo roon ang dapat mong gawin."

⁷Napatigil at natigilan ang mga lalaking kasamang naglalakbay ni Saulo; narinig nga nila ang tinig pero wala silang nakita. ⁸Nang tumindig si Saulo mula sa lupa, hindi na siya makakita nang idilat niya ang kanyang mga mata kaya inakay nila siya pa-Damasco. ⁹Tatlong araw siyang bulag, at hindi rin kumain o uminom.

¹⁰May alagad naman sa Damasco na nagngangalang Ananias. Tinawag siya ng

Panginoon sa isang pangitain: "Ananias!" Sumagot siya: "Narito ako, Panginoon." ¹¹At sinabi sa kanya ng Panginoon: "Pumunta ka sa daang tinatawag na Tuwid, ipagtanong mo sa bahay ni Judas ang isang taga-Tarso na nagngangalang Saulo. Nananalangin siya ngayon, ¹²at ipinakita sa kanya na pupuntahan siya ng isang lalaking nagngangalang Ananias at papatungan siya ng kamay upang makakita siyang muli." ¹³Sumagot si Ananias: "Panginoon, marami na akong nabalitaan tungkol sa lalaking ito; marami na nga siyang ginawang kasamaan sa iyong mga banal sa Jerusalem. ¹⁴At ngayo'y may kapangyarihan siya mula sa mga punong-pari para dakpin ang lahat ng tumatawag sa iyong Pangalan." ¹⁵Ngunit sinabi sa kanya ng Panginoon: "Humayo ka! Ang lalaking ito ang magiging pili kong kasangkapan upang dalhin ang aking pangalan sa mga bansang pagano at sa

pagturo. Nawili siya sa mga bagay tungkol sa Diyos at hindi na niya inisip ang pag-aasawa. Sa talubatang ito, maaasaha't may pananagutan, ipinagkatiwala ng mga Judio ang pinakamahirap na tungkulin. Aalisin niya ang bago't kahinahinalang doktrina ng mga Kristiyano sa kanilang pamayanan. Si Pablo ang nakatakdang umusig sa mga tagasunod ni Kristo. Ginawa niya ito sa napakabagsik na pamamaraang ikabubuti ng kanyang relihiyon.

Bakit mo ako inuusig? Sino ang Panginoon ito na tumatawag sa akin bilang tagausig, samantalang hangarin ko ang makapagsilbi sa Panginoon Diyos. Hanggang sa sandaling iyon akala ni Pablo na tulad ng Pariseo sa talinhaga (Lc 18:9) na mabuti siya. At nagpapasalamat siya sa Diyos dahil ginawa siyang taong may pananagutan, mapagkakatiwala't masugid na mananampalataya. Subalit ngayong nahaharap siya sa liwanag ni Kristo, nabatid niyang walang katuturan ang kanyang mga katangian at paglilingkod sa Diyos. Batay lamang sa panatismo ang kanyang pananampalataya. Mapagpanggap na pagmamataas ang kanyang katiyakan bilang mananampalataya. Nakikita ni Pablo ang kanyang sarili bilang makasalanan, marahas at mapanghimagsik. Subalit naiintindihan siya ng Diyos na tumanggap, humirang at nagpatawad sa kanya: 9:15.

Hindi na Pariseo sa talinhaga si Pablo kundi lumipat siya sa kinatatayuan ng publikano: "Panginoon, kaawaan mo akong isang makasalanan!" Ito ang katangian ng pagbabago ng tunay na Kristiyano.

Samakatwid, masigasig man tayo, hindi natin masasabing tagapagpatotoo tayo ni Kristo kung hindi natin tinatanggap na pinatawad niya ang ating mga kasala-

nan. Ito ang noon hindi pa nakakarating sa mga ibayong lupain ng mga Judio ang Iglesyang inaakay at binubuo nila. Isa ring Judio si Pablo subalit lumaki siya sa labas ng kanyang bansa. Tinamasa niya ang kalinangan ng mga Griyego pati ng kanyang sariling lahi. Dahil dito't sa kanyang pambihirang kakayahan magiging apostol siya sa mga Griyego.

Sa pamamagitan ng paghikayat sa mga nasa sapat na gulang na, patuloy at palagi ang nagpapanibago ang Iglesya. Gustuhin man ng mga pamayanan Kristiyanong maging bukas sa mga taong hindi nila kasapi (halimbawa ang mga manggagawa, o sa ibang pagkakataon, kabataan) kadalasa'y hindi sila handang makiisa. Datapwat tumatawag ang Diyos sa mga taong nasa iba't ibang kalakaran sa buhay. Pagkatanggap nila ng pananampalataya sa Iglesya makakapag-ebanghelyo sila sa kanilang sariling kalinangan at mananatili silang malaya sa mga makalumang grupo ng Iglesya.

Sa mga mapagpasyang panahon ng kasaysayan, tinawag ni Kristo ang mga taong kinakailangan sa kanyang Iglesya: tulad ni San Francisco ng Assisi, at ang mas malapit sa atin, si Juan XXIII.

Ang Daan: *ito ang tawag sa Kristiyanismo. Nagbabadya ang salitang ito sa katotohanang hindi lamang ito panrelihiyong pagtuturo, kundi bagong pamamaraan ng pamumuhay na binigyang liwanag ng pag-asa.*

Sinasabi rito na dumalaw siya sa mga banal (o itinalaga sa Diyos). Bago isilang si Kristo ginagamit itong salita nang bukod tangi upang tukuyin ang bagong bayan ng Diyos na magsisimula sa pagdating ng Manunubos (Dn 7:27). Ang mga Kristiyano ang

kanilang mga hari at sa mga anak din ng Israel. ¹⁶Ipakikita ko naman sa kanya ang lahat ng kailangan niyang tiisin alang-alang sa aking Pangalan.”

¹⁷Umalis si Ananias at pumunta sa bahay. Ipinatong niya ang kanyang mga kamay kay Saulo, at sinabi: “Kapatid na Saulo, ang Panginoong Jesus na napakita sa iyo sa daan habang papunta ka rito ang nagsugo sa akin upang manumbalik ang iyong paningin at mapuspos ka ng Espiritu Santo.” ¹⁸Noon di’y may nalaglag na parang mga kaliskis mula sa mga mata ni Saulo, at nakakita na siya. Tumindig siya at nagpabinyag. ¹⁹Kumain siya at nanumbalik ang kanyang lakas.

• Ilang araw siyang nanatiling kasama ng mga alagad sa Damasco. ²⁰Agad niyang sinimulang ipahayag sa mga sinagoga na si Jesus ang Anak ng Diyos. ²¹Nagtaka ang lahat ng nakarinig sa kanya, at sinabi nila: “Hindi ba ito ang gumawa ng katakut-takot na gulo sa Jerusalem laban sa mga tumatawag sa binabanggit niyang Pangalan? Di ba’t naparito siya para dakpin sila at iharap sa mga punong-pari?”

²²Ngunit lalong lumakas ang loob ni Saulo at namalikmata ang mga Judio sa Damasco nang patunayan niyang si Jesus ang Kristo.

²³Makaraan ang maraming araw, binalak ng mga Judio na patayin si Saulo. ²⁴Ngunit nalaman ito ni Saulo. Araw-gabi silang nag-aabang sa pintuan ng lunsod

para patayin siya. ²⁵Ngunit isang gabi, inihugos siya ng mga alagad sa isang kaing sa kabila ng pader.

²⁶Pagdating ni Saulo sa Jerusalem, sinikap niyang sumama sa mga alagad doon; ngunit takot sila sa kanya dahil hindi sila makapaniwala na alagad na nga siya. ²⁷Ngunit isinama siya ni Bernabe at iniharap sa mga apostol. Isinalaysay ni Bernabe kung paano nakita ni Saulo ang Panginoon sa kanyang paglalakbay, at nakipag-usap ito sa kanya at kung paano siya buong-tapang na nangaral sa Damasco sa ngalan ni Jesus.

²⁸Mula noon, kasama na si Saulo ng mga alagad sa Jerusalem, at buong-tapang na nangaral sa ngalan ng Panginoon. ²⁹Nakipag-usap din siya at nakipagtalo sa mga Helenista, ngunit tinangka ng mga iyon na patayin siya. ³⁰Nang malaman ito ng mga kapatid, dinala nila siya sa Cesarea, at pinauwi sa Tarso.

³¹At nagkaroon ng kapayapaan ang Iglesya sa buong Judea, Galilea at Samaria. Tumatag ito at nagpatuloy sa pitagan sa Panginoon at puno ng ginhawa ng Espiritu Santo.

Dinalaw ni Pedro ang mga Iglesya

• ³²Nang panahon ding iyon, dinalaw ni Pedro ang lahat at pinuntahan niya ang mga banal na nasa Lida. ³³Natagpuan niya roon ang isang lalaking nagngangalang Eneas, isang paralitiko na walong taon nang nakaratay. ³⁴At sinabi niya kay Eneas: “Pinagagaling ka ngayon

Sa mga mapagpasyang panahon ng kasaysayan, tinawag ni Kristo ang mga taong kinakailangan sa kanyang Iglesya; tulad ni San Francisco ng Asisi, at ang mas malapit sa atin, si Juan XXIII.

Ang Daan: *ito ang tawag sa Kristiyanismo. Nagbadya ang salitang ito sa katotohanang hindi lamang ito panrelihiyong pagtuturo, kundi bagong pamamaraan ng pamumuhay na binigyang liwanag pag-asa.*

• 19. Tatlong taong ipinahayag ni Pablo ang kanyang pananampalataya. Ibinahagi niya ang kanyang karanasan sa lalawigan ng Damasco, tinatawag ding Arabia (tingnan sa Gal 1:17 at 2 Cor 11:32).

Sinunod na ni Pablo ang kanyang sariling pamamaraan. Subalit hindi niya inihiwalay ang kanyang sarili sa Iglesya. Ipinapakita ito ng kanyang paglalakbay patungong Jerusalem upang makipagtagpo sa mga apostol. Gayunman, pinapanatili niya ang kanyang pagsasarili habang hinihintay niya ang paggalaw ng Espiritu Santo.

• 32. Nagpakita si Pedro sa kanyang tungkulin bilang “tagapagsuri” ng mga Iglesya (tagapagsuri ang kahulugan ng salitang *obispo*).

Sinasabi rito na dumalaw siya sa mga banal (o itinalaga sa Diyos). Bago isilang si Kristo ginagamit itong salita nang bukod tangi upang tukuyin ang

ni Jesucristo; bumangon ka at ayusin mo ang iyong highaan.” Agad na tumindig si Eneas. ³⁵ Nakita si Eneas ng lahat ng taga-Lida at Sharon, at bumaling sila sa Panginoon.

³⁶ Sa Joppe nama’y may isang babang alagad na Tabita ang pangalan na ang ibig sabihi’y Dorcas o Usa. Lagi siyang gumagawa ng mabuti at laging naglilimos. ³⁷ At noo’y nagkasakit siya at namatay. Pagkapunas sa kanyang katawan, ibinurol ito sa silid sa itaas. ³⁸ Malapit ang Lida sa Joppe, kaya nang mabalitaan ng mga alagad na naroon si Pedro, pinapunta nila sa kanya ang dalawang lalaki upang makiusap: “Sumama kayo agad sa amin!”

³⁹ Umalis si Pedro kasama nila. Pagkarating ni Pedro, pinaakyat siya sa silid sa itaas. Tumayo sa tabi ni Pedro ang mga biyuda na umiyyak habang ipinakikita sa kanya ang mga baro at iba pang damit na ginawa ni Dorcas nang nabubuhay pa. ⁴⁰ Pinalabas ni Pedro ang lahat; lumuhod siya at nanalangin. Humarap siya sa bangkay at sinabi: “Tabita, bumangon ka!” Mumulat ito, at pagkakita kay Pedro

ay nauupo. ⁴¹ Hinawakan ni Pedro ang kamay nito at tinulungang tumayo. At tinawag niya ang mga banal at ang mga biyuda at iniharap siyang buhay. ⁴² Nabalitaan ito sa buong Joppe, at marami ang sumampalataya sa Panginoon. ⁴³ Matagal-tagal ding nanatili sa Joppe si Pedro, sa bahay ng isang gumagawa ng katad na nagngangalang Simon.

Bininyagan ni Pedro si Cornelio

10 • ¹ Sa Cesarea naman ay may lalaking nagngangalang Cornelio, kapitan siya ng tinatawag na Batalyong Italiano. ² Maka-Diyos siya at kasama ng buo niyang pamilya, kabilang siya sa mga may-takot sa Diyos. Bukas-palad siya sa paglilimos sa bayan, at laging nanalangin sa Diyos.

³ Minsan, mga ikatlo ng hapon, nakita niya sa pangitain ang anghel ng Diyos na lumapit sa kanya at nagsalita: “Cornelio!” ⁴ Natakot si Cornelio at napatitig sa anghel at itinanong: “Ano iyon, Panginoon?” At sinabi nito sa kanya: “Pumaitaas sa harap ng Diyos ang iyong mga dalangin at limos at inalala ka niya. ⁵ Kaya magpadala ngayon ng ilang tao sa Joppe

bagong bayan ng Diyos: sila’y ang Iglesya (tingnan sa 5:11) at ang mga banal.

Katulad ng ginawa ni Kristo ang pagbuhay kay Tabitha. Isang alingawngaw ito ng muling pagkabuhay ni Kristo, tulad ng pagbuhay kay Lazaro (Jn 11) at sa anak ng balo (Lc 7:11).

Ninai sa Diyos na ipagkaloob ang mga tandang ito bilang pagpapatibay ng pananampalataya sa pagkabuhay ni Kristo. Maliban sa mga nakasaksi sa kanyang muling pagkabuhay, mahalaga itong makita ng iba’t ibang mga pamayanan na “binubuhay ng Diyos ang mga patay” (tingnan ang Heb 11:19). Magkakahalintulad na mga pagkabuhay ang nakikita sa Iglesya hanggang sa ating siglo.

• **10.1** Bagong pakikisangkot ito ng Espiritu Santo upang makalabas ang Iglesya sa maka-Judiong kapaligiran at makarating ang Ebanghelyo sa ibang tao. Si Cornelio (katulad ng taga-Etiopia na nabanggit sa 8:27) ay taong *may-takot sa Diyos*. Nangangahulugang isang dayuhan na naniniwala sa iisang Diyos ng mga Judio na hindi kasapi sa kanilang pamayanan.

Binuksan ang langit para sa kanya. Nakita niya marahil ang toldang bumababa, isang larawan ng

tirahan ng Diyos sa sanlibutang kinalalagyan ng mga hayop na marumi.

Kalakip ng relihiyong Judio ang lahat ng bagay na ipinagbawal sa mga mananampalataya. May pagkakaiba ang malinis at maruming hayop. Kinakain ng tao ang malinis na hayop at ang marumi’y hindi. Ganito rin ang patakarang gagamitin sa mga tao. Hindi maaaring makihalubilo ang mga Judio sa hindi mga Judio. Gayunman, sa pangitain ni Pedro inanyayahan siyang kumain ng maruming hayop; nangangahulugang hindi siya mangingiming pumunta’t manahan sa bahay ni Cornelio, isang Romano.

Hindi natin alam kung nag-aalinlangan si Pedrong binyagan ang hindi Judio (at hindi tinuli) na katulad ni Cornelio. Ang pagpapahayag ng Espiritu Santo ang nagpagalaw sa kanyang mga kamay.

Sa wakas isang taong galing sa ibang lahi ang bininyagan. Sa maraming pook ngayon, wari na untunting nagiging ang Iglesya na isang nakapinid na pangkat-panlipunan at marahil makaluma na. Inaanyayahan tayo ng Santo Papa at mga obispo na sumulong at makipag-ugnayan sa iba. Pero tila kailangang magpakita ang isang anghel para makapunta tayo sa iba.